

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2021

Eva Benešová

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
katedra dějepisu a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Urbanistický vývoj historických předměstí Klatov
Urban development of historical suburbs of Klatovy

Eva Benešová

Vedoucí práce: Mgr. Dušan Foltýn

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Dějepis se zaměřením na vzdělání – Geografie se zaměřením
na vzdělání

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Urbanistický vývoj historických předměstí Klatov vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 19. 4. 2021

Podpis: .....

Chtěla bych poděkovat panu Mgr. Dušanu Foltýnovi za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost během zpracování mé bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala pracovníkům Vlastivědného muzea Dr. Hostaše v Klatovech za všechny poskytnuté materiály.

ANOTACE

Práce je zaměřena na tři historická předměstí Klatov, která se vyvíjela už od počátku vzniku města. Největší pozornost je věnována změnám v době od 17. století do současnosti, jelikož výchozím pramenem je zachycení města na Willenbergově vedutě z roku 1602. Urbanistický vývoj je popisován, mimo jiné, na pěti kostelích, které se nacházely na předměstích a postupem času se jejich počet měnil. Práce věnuje pozornost i jiným veřejným stavbám, které život na předměstích ovlivnily.

KLÍČOVÁ SLOVA

Urbanismus, předměstí, Klatovy, kartografické prameny, architektura

ANNOTATION

The thesis focuses on three historic suburbs of Klatovy, which developed since the founding of the city. The greatest attention is paid from the 17th century to the present day, as the source of origin is the capture of the town on Willenberg's veduta from 1602. Urban development is described, among other things, at five churches that were located in the suburbs of the city and their number has changed over time. The work also pays attention to other public buildings that influenced life in the suburbs.

KEYWORDS

Urbanism, suburbs, Klatovy, cartographic sources, architecture

Obsah

1	Úvod.....	7
2	Metodologie a rozbor literatury	8
3	Urbanismus	11
3.1	Vývoj českých měst.....	11
4	Pražské předměstí	15
4.1	Dominikánský klášter	15
4.2	Hřbitovní kostely	16
4.3	Kaple Zjevení Panny Marie	19
4.4	Hostince	21
4.5	Náměstí Rybníčky ve 20. a 21. století	23
5	Domažlické předměstí	25
5.1	Špitál s kostelem sv. Rocha	25
5.2	Hůrka	29
5.3	Dopravní komunikace.....	31
5.4	Továrny.....	32
5.5	Hostince	33
5.6	Školy	34
6	Lubské předměstí	36
6.1	Mlýnská stoka.....	36
6.2	Městské sady.....	40
6.3	Vojenské kasárny.....	41
6.4	Hostince	42
6.5	Továrny.....	43
6.6	Ulice Národních mučedníků	44
7	Závěr	45
8	Prameny a literatura	52
9	Obrazová příloha.....	56

1 Úvod

Město Klatovy se nachází na jihozápadě České republiky v Plzeňském kraji necelých 45 km jižně od krajského města Plzeň. V Klatovech žije přes 22 tisíc obyvatel, jsou tedy druhou největší obcí v kraji. Městem protéká Drnový potok, který se severně od Klatov vlévá do řeky Úhlavy. Zdroj vody z potoka byl zřejmě jedním z důvodů, proč se obyvatelstvo usídlilo právě na tomto místě. Další příčinou osídlení oblasti mohla být i poměrně krátká vzdálenost od hranic s Bavorskem, která byla výhodná například pro obchod.

Cílem bakalářské práce je zmapovat vzhled a vývoj historických předměstí pomocí primárních pramenů a literatury.¹ Záměrem je co nejpřesněji popsat změny, které se na předměstích udály a jaký dopad mělo 20. století na podobu staveb. Nejdůležitější stavby a objekty, které měly vliv na urbanistickou strukturu, jsou v kapitolách podrobněji popsány a jejich stav je porovnán se současným vzhledem budov, popřípadě s tím, jak se místo vyvíjelo po zániku objektu.

Bakalářská práce se zaměřuje především na veřejné budovy (například kostely, špitál, školy nebo hostince), které na předměstích vznikaly nebo naopak zanikaly. Například z celkového počtu pěti kostelů, nacházejících se na předměstí Pražském a Domažlickém, se dodnes dochovaly pouze dva – sv. Michala na městském hřbitově a kostel sv. Martina na klatovské Hůrce, která je dnes součástí Domažlického předměstí. Urbanistický vývoj doplňují i další objekty, jako například městské sady, umělá stoka nebo továrny.

V regionální literatuře žádnou souhrnnou publikaci, která by se věnovala vývoji staveb na předměstích, nenalezme, a proto bylo jedním z cílů doplnit tuto mezeru. Některé objekty jsou zpracovány pouze samostatně v muzejních sbornících nebo je o nich krátká zmínka v souhrnných regionálních publikacích. Nejbližší podobu tématu mé bakalářské práce obsahuje publikace od Václava Wagnera,² ta se také věnuje otázce urbanismu a popisuje stavební památky ve městě, ale zaměřuje se především na památky v historickém jádru Klatov.

Závěr práce porovnává vývoj předměstí a staveb s dalšími městy v západních Čechách, jako jsou Domažlice, Tachov a Sušice. Zda byl vývoj jejich předměstí podobný tomu v Klatovech nebo naopak odlišný. Myslím si, že je to vhodné pojednání o tom, jak se Klatovy v rámci západočeské oblasti vyvíjely a zda jejich poloha měla vliv na urbanistickou dispozici.

---

¹ Rozbor pramenů a literatury v další kapitole.

² Václav WAGNER, *Klatovy*. Praha 1948.

2 Metodologie a rozbor literatury

Hlavní kapitoly bakalářské práce jsou děleny podle jednotlivých předměstí Klatov, nikoliv chronologicky. Práce je tedy rozčleněna na tři hlavní kapitoly podle historických předměstí. Největším a nejstarším je Pražské předměstí (dříve nazýváno jako Klášterské), nacházející se severně od centra. Další kapitola se zabývá předměstím Domažlickým (dříve Špitálské) a poslední kapitola se věnuje jižnímu Lubskému předměstí (v minulosti Vídeňské). Vybrána byla pouze historická předměstí, jelikož součástí Klatov je dnes i obec Luby, která je považovaná za městskou část Klatov. Další mladou částí Klatov je Plánické předměstí, které svou historií sahá pouze do druhé poloviny 19. století, kdy se i na východ od centra začala rozšiřovat zástavba po zbourání části hradeb v roce 1845.³ Základem nově připojeného prostoru města byl bývalý jezuitský dvůr Korálkov, který byl založen na konci 17. století, kolem nějž se postupně rozšiřovala zástavba nového Plánického předměstí. Tím byl okruh kolem městského centra uzavřen.

Výchozím a prvním vyobrazením města je Willenbergova veduta Klatov z roku 1602, jejíž originál je dnes uložen ve Strahovské knihovně. Veduta zachycuje celkový pohled na Klatovy od jihu a je na ní znázorněno historické jádro i všechna tři předměstí. Jan Willenberg (1571–1613) je autorem dalších několika vedut znázorňujících města a hrady. Nejznámější je právě série vedut českých měst z roku 1602. Kromě Klatov je dochováno dalších 17 vedut měst, například České Budějovice, Plzeň nebo Kutná Hora.⁴ Na klatovské vedutě je zakreslen i kopec Hůrka s kostelem a strážní věží, proto o nich najdeme zmínku i v této práci. Oblast Hůrky původně nebyla součástí předměstí, ale objekty na ní ovlivňovaly město a postupně s rozšiřující zástavbou se Hůrka stala okrajem Domažlického předměstí.

Dalším zdrojem pro získání informací o počtu a poloze staveb ve městě je I. vojenské mapování z let 1764–1768 a 1780–1783 (rektifikace) v měřítku 1: 28 800. Už z názvu mapování je patrné, že mapy sloužily především k vojenským účelům a při jejich vytváření byl kladen důraz na komunikace, řeky i umělé stoky, využití půdy, ale i důležité budovy (kostely, mlýny). Mapování se často nazývá také josefské a bylo provedeno pro celé území Čech, Moravy i Slezska.

---

³ Jindřich VANČURA, *Staré vodní hospodářství v Klatovech*. In: Věstník Městského musea v Klatovech, Klatovy 1912, s. 37.

⁴ Ludvík SKRUŽNÝ, *Willenbergův „strahovský skicár“ z roku 1602 jako významný pramen poznání vzhledu a uspořádání staveb ve městech, na předměstích a v podhradích vrcholného středověku*. Archeologia Historica roč. 13, č. 1, 1988, s. 145–154.

Z klatovské mapy lze dobře vyčíst mimo jiné polohy hlavních veřejných budov, především kostelů.

Důležitým pramenem pro zpracování tématu jsou dále mapy stabilního katastru, z nichž nejlépe dochované jsou povinné císařské otisky, které jsou uloženy v Ústředním archivu zeměměřičství a katastru v Praze. Tyto mapy zaznamenaly v měřítku 1: 2 880 celé území Čech, Moravy a Slezska v letech 1824–1843.⁵ Mapy jsou velmi podrobné a znázorňují nejen obrys a polohu stavby, ale i druh (např. žlutá barva značí domy dřevěné) a čísla domů a pozemků. Ukazují tak ucelený a přesný pohled na tehdejší město a jeho okolí.

Práce využívá také dalších vedut a plánů, které jsou dostupné ve Vlastivědném muzeu Dr. Hostaše v Klatovech. Pro počátek 20. století je zásadní plán Klatov od Adolfa Schořika z roku 1914, na kterém je zobrazeno celé město s popisem významných budov, jenž velmi usnadňuje orientaci. Dalším zdrojem informací o poloze a vzhledu staveb jsou také od konce 19. století fotografie. Pro získání doplňujících informací o přestavbách na předměstí z doby druhé poloviny 20. století bylo využito metody orální historie⁶ a pro porovnání historického stavu se současným je užito metody vlastního pozorování.

V klatovském muzeu je také přístupná písemná pozůstalost Jindřicha Vančury,⁷ ve které se nachází mnoho důležitých informací o stavbách na předměstích. Některé poznatky jsem čerpala z kroniky města,⁸ která je uložena v okresním archivu v Klatovech. Jako pramen pro nejstarší období byla využita edice *Regesta Bohemiae et Moraviae*, případně *Libri erectionium*, které jsou dostupné v databázi Centra mediévistických studií AV ČR a UK v Praze.⁹

Práce také čerpá poznatky ze sekundární literatury, především regionální. Ze starší literatury je nutné zmínit práci z let 1929–1936 od J. Vančury,¹⁰ který ve čtyřech svazcích rozebírá historii Klatov od počátků až do 18. století. Jeho práce je pro studium klatovských dějin jednou z nejzákladnějších. Dochovaná je také starší publikace z roku 1880 od J. V. Práška,¹¹ která pojednává o historii Klatov do roku 1434. Profesor J. Vančura ale našel v tomto díle nesrovnalosti, a proto ani nebyla využita jako zdroj informací pro mou práci.

---

⁵ Karel KUČA – Věra KUČOVÁ, *Principy památkového urbanismu*. S. 54.

⁶ Zlata Benešová, osobní konzultace, Klatovy 2021.

⁷ Archiv Vlastivědného muzea v Klatovech, fond Písemná pozůstalost Jindřicha Vančury.

⁸ Státní okresní archiv Klatovy (SOKA), kronika města Klatovy 1905–1956. fond AM Klatovy, č. fondu 798, inv. č. 1147, sign. OK 61.

⁹ Dostupné na: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v>.

¹⁰ Jindřich VANČURA, *Dějiny někdejšího královského města Klatov*. svazek 1–4, Klatovy 1929–1936.

¹¹ Justin Václav PRÁŠEK, *Politický okres klatovský*. Klatovy 1880.

Po druhé světové válce byla vydána kniha Václava Wagnera s názvem *Klatovy*,¹² která se zabývá stavebním vývojem ve městě. Podává základní informace o nejdůležitějších nemovitých památkách, které v Klatovech najdeme. Od roku 2001 vychází *Sborník prací z historie a dějin umění*, složený z několika odborných prací týkajících se klatovského regionu. V těchto sbornících publikují své studie především historici působící ve Vlastivědném muzeu a jejich cílem je seznámit veřejnost se zajímavými fakty o klatovské historii. Sborníky vydává Historická společnost Klatovy a vycházejí pravidelně po dvou letech, poslední vyšel v roce 2019. Pro bakalářskou práci je využito dvou prací ze sborníků, první se zabývá hřbitovními kostelíky a druhá špitálským dvorem s kostelem sv. Rocha.¹³

Z knihy Martina Kříže¹⁴ jsem čerpala několik fotografií a byla velmi důležitým zdrojem informací pro zachycení stavu předměstí ve 20. století. Nejnovější publikací pojednávající souhrnně o historii Klatov je kniha Lenky Sýkorové a kolektivu z roku 2010.¹⁵ Kniha je dosud jediným takto podrobným pohledem na dějiny od vzniku města až do roku 2009, doplňuje a náležitě třídí poznatky a rozšiřuje Vančurovy dějiny o další století. Pro práci byla tato kniha důležitá především pro vyhledávání další literatury, jelikož obsahuje rozsáhlý seznam pramenů a literatury.

Důležitou součástí práce je obrazová příloha, která doplňuje informace k tématu a jsou v ní obsaženy nejdůležitější mapy, veduty, plány a fotografie. Ilustrace jsou provázány s textem odkazy v poznámkách pod čarou.

---

¹² V. WAGNER, *Klatovy*. Praha 1948.

¹³ Marcel FIŠER – Jindra HŮRKOVÁ (eds.), *Sborník prací z historie a dějin umění 4/2006*, Historická společnost Klatovy 2006., Marcel FIŠER – Jindřich HŮRKA – Lenka SÝKOROVÁ (eds.), *Sborník prací z historie a dějin umění 2/2003*, Historická společnost Klatovy 2003.

¹⁴ Martin KŘÍŽ, *Klatovy – město v proměnách času*. Klatovy 2004.

¹⁵ Lenka SÝKOROVÁ, *Klatovy*. Praha 2010.

3 Urbanismus

Obecně se dá říct, že urbanismus je nauka o výstavbě lidských sídel. Definice pro pojem urbanismus lze najít v literatuře několik. Stručný a objasňující odstavec, který tento pojem vysvětluje, je vybrán z publikace od Vladimíry Šilhánkové a Jana Koutného: „*Urbanismus je vědní a technický obor a zabývá se teorií uspořádání sídel a osídlení. Teorie urbanismu je východiskem pro územní plánování, které se komplexně zabývá plánováním a řízením urbanistického rozvoje sídel a osídlení a využitím jejich území. Urbanismus je vytvářen souborem vědeckých a uměleckých metod a postupů sloužících při zakládání a formování lidského osídlení. Uplatňuje se zejména při řešení měst, ale i jiných sídlištních celků, krajiny a celých širších územních jednotek s důrazem na tvorbu životního prostředí.*“¹⁶

Vývojem lidských sídel se zabývá úžeji vymezený historický urbanismus, jehož předmětem studia je především urbanistická struktura, kterou má každé město jedinečnou. Urbanistická dispozice je většinou nejstarším hmotným pramenem ukazující stáří existence města. Ukazateli vývoje může být zachovaná půdorysná struktura sídla, parcelace, půdorysné a hmotné složení zástavby nebo dominanty města.¹⁷ Přestože má každé město jiné geografické a topografické podmínky, lze v jejich uspořádání najít podobné znaky, a to zejména v jejich půdorysu. Na podobnosti rozložení sídel mají význam hlavní komunikace, jejich způsob vedení v krajině a výstavba domů kolem nich.

3.1 Vývoj českých měst

Česká města začala vznikat již v raném středověku, největší rozvoj však zažila ve 13. století především za vlády Přemysla Otakara II. Ten zakládal města buď na zelené louce, nebo rozšiřoval menší osady, kterým udělil různá privilegia, například právo mílové, pořádání trhu nebo možnost vlastního opevnění. V tomto období města získávají samosprávu. V českém prostředí vznikla široká škála měst – královská, mezi která patřila také města věnná a horní, dále poddanská města, která zakládala světská nebo duchovní vrchnost.¹⁸ Výstavbu měst vedli lokátoři podle západoevropského vzoru a do Čech přicházeli noví usedlíci především ze sousedního Německa. Typickým znakem měst z doby posledních Přemyslovců se stává ortogonální (pravoúhlý) typ půdorysu, který je výborně zachován například v Plzni nebo Českých Budějovicích. Další typ půdorysu nazýváme neortogonální (nepravidelný), města

---

¹⁶ Vladimíra ŠILHÁNKOVÁ – Jan KOUTNÝ, *Základy urbanismu*. Praha 2013, s. 8.

¹⁷ K. KUČA – V. KUČOVÁ, *Principy památkového urbanismu*. Praha 2000, s. 13.

¹⁸ Jiří HRŮZA – Josef ZAJÍC, *Vývoj urbanismu I*. Praha 1995, s. 101.

s tímto půdorysem vznikala v době před vládou posledních Přemyslovců, například Praha nebo Hradec Králové, ale i později, příkladem je město Tábor, které také nevzniklo plánovitým vyměřováním.¹⁹

Město Klatovy bylo založeno kolem roku 1260 za vlády Přemysla Otakara II. nedaleko původní osady, pravděpodobně trhové,²⁰ jelikož k osadě náležely nejméně dva kostely. Trhová ves, v pramenech nejčastěji nalezneme označení villa forensis, byla nižším stupněm osídlení než město. Taková ves měla právo pořádat trh a jejím vlastníkem mnohdy nebyl král, ale většinou panský rod či církevní instituce. Existence trhové vsi nebyla však podmínkou pro vznik města, ale často se stávalo, že trhová ves byla povýšena na město. Původní ves Klatov vlastnil před založením města Soběhrd,²¹ který pravděpodobně pocházel z rodu Drslaviců, kteří byli jedním z nejdůležitějších panských rodů na tehdejší Plzeňsku. Nevíme přesně, jak se původní majetek Soběhrda dostal do vlastnictví krále, ale časté bylo, že král provedl směnu potřebných pozemků s dosavadním držitelem.²² Klatovy se staly součástí velké celkové transformace Českého království, při které došlo k zahušťování sítě měst již od počátku vlády Přemysla Otakara II. Poloha nových opevněných měst Klatov, Domažlic a později Sušice, měla zajistit pevnou hranici s Bavorskem.

Svým půdorysem se Klatovy řadí do skupiny měst ortogonálního typu, který byl ve 13. století nejčastější. Ortogonální typ půdorysu je v centru města zachován dodnes, najdeme zde čtvercové náměstí, na které navazovaly pravoúhlé ulice. Hranice náměstí tvoří dvě základní cesty, které pokračovaly k hradebním branám. Tyto ulice byly součástí dvou důležitých mezinárodních cest, které městem procházely. První vedla z Plzně do Klatov, kde se rozdvjovala na okraji pozdějšího Lubského předměstí, a odtud pokračovala do německého Regenu a dále do Pasova. Druhá pak vedla do Strakonice a Českých Budějovic. Další cesta, která městem procházela, se odpojila od cesty z Plzně u náměstí uvnitř hradeb, odtud pak směřovala do Domažlic, pokračovala do německého města Cham a končila v Regensburgu.

V období renesance si šlechtici svá středověká sídla přeměňovali v renesančním duchu nebo stavěli nové pohodlnější zámky v blízkosti měst. Příkladem renesanční přestavby je rožmberské sídlo v Českém Krumlově, kde byl starší hrad přeměněn v zámek obklopený zahradami, které

---

¹⁹ Karel KUČA, *Urbanistická kompozice středověkých měst a městeček v jižních Čechách*. Archeologia Historica, roč. 17, č. 1, 1992, s. 115, 116.

²⁰ V pramenech není písemně doloženo.

²¹ V listině o založení kláštera v Chotěšově z roku 1253 je uveden jako jeden ze svědků „Zobieherdus de Chlattice“. RBM II., s. 5, č. 8.

²² Jiří KEJŘ, *Vznik městského zřízení v českých zemích*. Praha 1998, s. 119–120.

se staly častým doplňkem renesančních sídel.²³ Novým renesančním prvkem v Klatovech v 16. století byla budova radnice, která se na náměstí nachází dodnes, ale je dochovaná v podobě historizující přestavby.

Od 17. století začalo docházet k barokním přestavbám starších světských i církevních objektů, jako byly měšťanské domy, kostely, fary a další budovy.²⁴ Tyto barokní přestavby bychom našli i v Klatovech na několika kostelech (například kostel sv. Michala). Uvnitř města došlo přímo k výstavbě dvou barokních kostelů, Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Ignáce na náměstí a kostel sv. Vavřince v místech bývalého kláštera.

V 18. století měl na vývoj urbanismu a architektury vliv umělecký směr klasicismus, v jehož duchu byla v českém prostředí vystavěna pevnostní města (hlavními příklady Terezín a Josefov) a také lázeňská města (Františkovy Lázně), jejichž vzhled byl inspirován především anglickou architekturou a parky. Příkladem klasicistního stylu v Klatovech jsou městské sady s kolonádou a anglickým parkem na předměstí.

Ve druhé polovině 19. století se v architektuře uplatňují styly historizující, jako byly novogotika běžná u šlechtických sídel a sakrální architektury, novorenesance u městských staveb (školy) a novobaroko využívané pro stavbu činžovních domů. V první polovině 20. století bylo přítomno velké množství stylů, které byly poměrně rychle střídány. U nás se projevovala zejména secese, kubismus, Art deco, konstruktivismus a funkcionalismus. Tyto nové směry se v Klatovech příliš neprosadily, spíše se stále stavělo ve stylech historizujících, pouze ve 30. letech se začal využívat pro stavbu nových vil a hotelů funkcionalismus.²⁵

Ve druhé polovině 20. století po celém Československu nastalo období výstavby sídlišť na okraji velkých i středních měst, v některých městech ale musely sídlištěm ustoupit původní budovy. Nová sídliště se začala stavět i v Klatovech především na předměstích, bohužel ale došlo ke zbourání několika hodnotných historických budov. Odstranění starých objektů a výstavba nových panelových domů výrazně změnila urbanistickou strukturu na klatovských předměstích.

Po roce 1989 je vývoj ovlivňován změnami v ekonomickém sektoru, rostoucí životní úroveň obyvatel a měnící se demografickou strukturou. Důležitý vliv na charakter osídlení i způsob městského života měly a dodnes mají západoevropské trendy. V současnosti je daleko více dbáno na ochranu historických památek, a to nejen na konkrétní objekty (např. UNESCO,

---

²³ J. HRŮZA – J. ZAJÍC, *Vývoj urbanismu I*. S. 145–147.

²⁴ Tamtéž, s. 181–182.

²⁵ Alena KŘÍŽKOVÁ, *Architektura a urbanismus v Klatovech 1895–1945*. Olomouc 2008, s. 50.

Národní kulturní památky), ale i na ochranu historických jader měst a urbanisticky cenných oblastí. Podle toho, jak moc je oblast historicky cenná, dělíme stupeň ochrany na památkové rezervace (vyšší ochrana), památkové zóny, které se dále dělí na městské nebo vesnické a krajinné památkové zóny. Nejmírnější forma ochrany probíhá v památkových ochranných pásmech.²⁶ Historické jádro Klatov je od roku 1992 památkově chráněno jako městská památková zóna, a to díky své zachovalé urbanistické struktuře a historicky cenným budovám.

---

²⁶ K. KUČA – V. KUČOVÁ, *Principy památkového urbanismu*. S. 9–12.

4 Pražské předměstí

V části dnešního Pražského předměstí se nachází nejstarší oblast, která byla v Klatovech osídlena. V prostoru „Na Rybníčkách“ se pravděpodobně rozkládala trhovía ves s názvem Klatov,²⁷ která se připojila k nově založenému městu a stala se jeho nejstarším předměstím. První písemnou zmínku o osadě Klatov máme až z roku 1253,²⁸ její stáří ale jistě sahá minimálně do 12. století, kdy zde vznikl první kostel. Název náměstíčka Na Rybníčkách, který je používán dodnes, se nejspíše zachoval jako vzpomínka na rybníčky, které se zde původně nacházely a byla do nich sváděna voda ze severovýchodního návrší.²⁹ Pražské předměstí se rozkládalo v oblasti, která se táhla od Pražské brány až ke kostelům nacházejícím se u hřbitova. Předměstí bylo později pojmenováno jako Klášterské na památku dominikánského kláštera, který zde ve středověku stával.

4.1 Dominikánský klášter

Po příchodu dominikánského řádu do Klatov v době vlády Přemysla Otakara II. byly v Klatovech vystavěny dva kláštery. Jeden se nacházel uvnitř hradeb v jižní části města.³⁰ Na místě tohoto kláštera stojí dnes kostel sv. Vavřince postavený v první polovině 18. století. Tento menší „klášterec“³¹ byl vystavěn už na počátku vzniku města ve 13. století. Důvodem pro stavbu nového kláštera byla zřejmě nedostačující kapacita klášterce a potřeba většího kostela. Ten využívaly k pohřebním účelům místní šlechtické rody, jakými byli páni Švihovští z Rýzmburka nebo zemani Sobětičtí.³² Pro výstavbu nového kláštera byla určena část prostoru na severním předměstí od města (Pražské předměstí).

Klášter sv. Vavřince se zřejmě rozkládal mezi dnešními ulicemi Na Chuchli a Maxima Gorkého. Tuto polohu určil na počátku 20. století Karel Hostaš při svých archeologických pracích, když zde zdokumentoval naleziště kosterních pozůstatků.³³ Tento klášter byl postaven ve 14. století za vlády Karla IV.,³⁴ lze tedy usuzovat, že stavba měla převážně vrcholně gotickou podobu.

---

²⁷ Jindřich VANČURA, *Dějiny někdejšího královského města Klatov*. svazek 1, část 1–2, s. 87.

²⁸ RBM II., s. 5, č. 8.

²⁹ J. VANČURA, *Dějiny někdejšího královského města Klatov*. svazek 1, část 1–2, s. 88.

³⁰ Jiří WEINMANN, *Zajímavosti z historie Klatov*. Klatovy 1993, s. 21.

³¹ Takto stavbu nazývá J. Vančura ve své písemné pozůstalosti (N70) uložené v archivu Vlastivědného muzea v Klatovech.

³² Tamtéž.

³³ Viz příloha, Obr. č. 2.

³⁴ J. VANČURA, *Dějiny někdejšího královského města Klatov*. svazek 1, část 1–2, s. 88.

Na počátku 15. století panovaly velké sociální rozdíly mezi obyvateli na předměstí a ve vnitřním městě, kde pobývalo především zámožnější německé obyvatelstvo. Velké pozdvižení u místních obyvatel přineslo zavedení prodeje odpustků ve farním děkanském kostele, což vyšší, měšťanské vrstvy schvalovaly, ale odpor chovalo předměstské obyvatelstvo. Většina klatovského obyvatelstva se po smrti Jana Husa začala účastnit kázání pod obojí způsobilou, a nakonec se město během husitských válek přidalo k táborskému svazu, radikálnímu směru husitství. Po kázání husitských kazatelů v roce 1419 zaútočil rozhořčený dav na dominikánský klášter, který byl zničen a následně srovnán se zemí. Po těchto husitských nepokojích se dominikáni údajně stačili ukrýt před bouřlivým davem v menším klášteře uvnitř města, ale postupně většina dominikánů Klatovy opustila.³⁵

Na základech zničeného kláštera postupně docházelo k nové výstavbě domů s hospodářskými dvory. Tato oblast se začala označovat „Na Klášteře“ a na paměť dominikánského kláštera zůstalo předměstí pojmenováno jako Klášterské. V polovině 16. století se v místě bývalého kláštera na Pražském předměstí nacházel rybníček, který je zmiňován ve zprávě z roku 1549 týkající se Špičkovského dvora na Klášteře při rybníčku.³⁶ Dodnes se náměstíčku na Pražském předměstí říká Na Rybníčkách a na místě bývalého kláštera najdeme zástavbu několika domů na rohu náměstí.

4.2 Hřbitovní kostely

Na okraji Pražského předměstí stával kostelík sv. Jiří, nejstarší kostel dřívější osady Klatov z konce 12. století, kolem kterého se rozkládal hřbitov.³⁷ Tento kostel byl tedy první významnou kamennou stavbou na území Klatov. Vzniku kostela v románském období nasvědčuje i jeho zasvěcení sv. Jiří, jelikož toto patrocinium patří v Čechách mezi ty nejstarší.³⁸ Dle dochovaného nákresu Ferdinanda Vaňka s půdorysem kostelíka se usuzuje, že kostelík byl postaven v románském slohu a měl podobu rotundy se čtvercovým presbytářem.³⁹ Ve druhé polovině 16. století byl kostel nově zasvěcen Beránku Božímu a byla k němu přistavěna zvonice,⁴⁰ do které byly v letech 1569 a 1589 pořízeny dva menší zvony, které zhotovil proslulý pražský zvonař Brikcí z Cimperka.⁴¹

³⁵ J. WEINMANN, *Zajímavosti z historie Klatov*. S. 25.

³⁶ Archiv Vlastivědného muzea v Klatovech, fond Písemná pozůstalost Jindřicha Vančury, N 70.

³⁷ J. VANČURA, *Dějiny někdejšího královského města Klatov*. svazek 1, část 1–2, s. 154.

³⁸ Zdeněk, BOHÁČ, *Časové vrstvy patrocinii českých zemích a jejich význam pro dějiny osídlení*. Historická geografie 4, Praha 1970, s. 23.

³⁹ Viz příloha, Obr. č. 3.

⁴⁰ Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, II. díl*. Praha 1997, s. 891.

⁴¹ Lenka Sýkorová, *Klatovy*. Praha 2010, s. 189.

Vyobrazení kostela máme dochované až na Willenbergově vedutě z roku 1602,⁴² na které je kostel označen číslem 3 a popsán jako „pohanský kostel“, což byla údajně reakce místních katolíků na to, že kostel navštěvovali především nekatolíci, v době husitské nejspíše umírnění utrakvisté.⁴³ Případně by se mohlo jednat o označení založené na uvědomění si značného stáří této budovy. Na vedutě vidíme kostel jako vysokou věžovitou stavbu a nedaleko jsou zakresleny další dva kostely, které se nacházely na okraji předměstí. Podobu kostela zachycuje další náčrt od Ferdinanda Vaňka,⁴⁴ který má znázorňovat vzhled kostela právě na Willenbergově vedutě. Na náčrtu je zachován půdorys rotundy se čtvercovým presbytářem, ale je rozšířena o apsidu a střecha je doplněna vysokou věžičkou. V červenci roku 1676 byl kostel nově zasvěcen sv. Vojtěchu a sloužil pravděpodobně především jako zvonice ke kostelu sv. Jakuba, ale konaly se v něm i bohoslužby, minimálně na svátek sv. Vojtěcha.⁴⁵

Druhým kostelem, nacházejícím se na předměstí, byl farní kostel sv. Jakuba, který byl vystavěn zřejmě v první polovině 13. století. Z hlediska zasvěcení je sv. Jakub velmi často využíván právě od začátku 13. století, rovněž v Domažlicích vznikl v původní trhové vsi kostel se zasvěcením sv. Jakuba. Důvodem pro stavbu nového kostela byla potřeba větší farní svatyně pro ves Klatov, jelikož se dá předpokládat, že ves byla v této době povýšena na trhovou a došlo zde k nárůstu počtu obyvatel.⁴⁶ Kostel byl označován jako farní ještě v roce 1381 při zápisu o kostele sv. Michala, kde je jeho poloha vyznačena na hřbitově farního kostela sv. Jakuba vně hradeb.⁴⁷ Na konci 14. století byl postaven nový presbytář ke kostelu Panny Marie uvnitř hradeb, který se zřejmě v té době stal novým farním kostelem pro město Klatovy. V místě tohoto kostela stojí dnes arciděkanský kostel Narození Panny Marie, jehož základy tvoří kamenné pozůstatky původního zdiva kostela Panny Marie. Kostel sv. Jakuba zůstal ještě v první polovině 16. století farním kostelem pro blízké vsi Slavošovice, Ostřetice a Točník, farní správu těchto obcí pak od poloviny 16. století převzalo klatovské děkanství.⁴⁸

Kostel sv. Jakuba je vyobrazen na Willenbergově vedutě pod číslem 4 a stejně jako kostel sv. Jiří a sv. Michala se nacházel na hřbitově, který byl podle tohoto kostela pojmenován jako Svatojakubský. Kostel sv. Michala se na vedutě od Jana Willenberga nachází pod číslem 2.

---

⁴² Viz příloha, Obr. č. 5.

⁴³ Michal TEJČEK, *Klatovské hřbitovní kostely v 18. století*. In: M. Fišer – J. Hůrka – L. Sýkorová (eds.), *Sborník prací z historie a dějin umění 2/2003*, s. 68.

⁴⁴ Viz příloha, Obr. č. 4.

⁴⁵ M. TEJČEK, *Klatovské hřbitovní kostely v 18. století*. In: M. Fišer – J. Hůrka – L. Sýkorová (eds.), *Sborník prací z historie a dějin umění 2/2003*, s. 68, 72.

⁴⁶ J. WEINMANN, *Zajímavosti z historie Klatov*. S. 67.

⁴⁷ „in cimiterio ecclesiae S. Jacobi parochialis ibidem extra muros civit“. LE II, s. 174, č. 310.

⁴⁸ L. SÝKOROVÁ, *Klatovy*. S. 189.

Tento kostel byl postaven před rokem 1381, kdy o něm máme první písemnou zmínku (viz výše). Zřízen byl snad v roce 1380, těsně po moru (od jara do září v celé zemi) jako zádušní kaple za oběti morové rány.⁴⁹ Patrocinium sv. Michala je ale nejčastěji užívané v období rané kolonizace,⁵⁰ nedá se tedy vyloučit, že by tento kostel mohl být i vyššího stáří. Prvním kaplanem tohoto kostela byl syn Michalův, Václav z Klatov.⁵¹ Kostel byl určen k pohřebním účelům a další funkce (např. konání bohoslužeb) převzal až po zániku ostatních kostelů na hřbitově. Ke kostelu byla v roce 1632 přistavěna severní kaple, zvaná Möllerovská,⁵² kterou můžeme dobře vidět na vedutě z roku 1789.

Na vedutě od Jana Willenberga je v pozadí vyznačena na vrcholu kopce ještě hranolovitá stavba, která znázorňuje šibenici. Dodnes se tento vrch nazývá Šibeniční. Udělovat tresty smrti a vykonávat popravy umožňovalo městům hrdelní právo, které patřilo mezi privilegia udělovaná králem. Nákres šibenice tedy potvrzuje, že Klatovy toto privilegium získaly.

Dalším vyobrazením města, kde nalezneme hřbitovní kostelíky, je I. vojenské mapování Čech z druhé poloviny 18. století. Na mapování jsou znázorněny všechny tři kostelíky a ze zobrazení lze vyčíst tehdejší polohu kostelů. Kaple sv. Michala stávala východně od ostatních kostelů a tvořila tak nejvýchodnější bod tehdy Klášterského předměstí. Zbylé dva kostely se nacházely také na východní straně předměstí, ale stály blíže hlavní cesty vedoucí na Plzeň. Kostel sv. Jiří se nalézal nalevo od cesty vedoucí ke kapli sv. Michala a naproti na pravé straně cesty se nacházel kostel sv. Jakuba.⁵³

Po nástupu Josefa II. na trůn Českého království (v roce 1780) docházelo k osvícenským reformám, přičemž jednou ze změn bylo rušení klášterů a kostelů považovaných za nadbytečné. Tato reforma se dotkla i hřbitovního kostela sv. Vojtěcha (původně sv. Jiří). Kostelu byla odebrána funkce náboženská a z kostela se stal sklad střelného prachu. Během letní bouře v červnu 1783 zasáhl kostel blesk, který zapálil střelný prach a ten explodoval, kostel tak byl úplně zničen. Výbuch zasáhl také nedaleký kostel sv. Jakuba, jenž byl těžce poškozen, a tak musel být zbourán. Tato událost si vyžádala i lidský život. Zahynul hrobník Václav Vítkovský, který jako obvykle při bouři zvonil v kostele sv. Vojtěcha proti nebezpečí.⁵⁴

---

⁴⁹ L. SÝKOROVÁ, *Klatovy*. S. 96.

⁵⁰ Zdeněk, BOHÁČ, *Časové vrstvy patrocinii českých zemích a jejich význam pro dějiny osídlení*. Historická geografie 4, Praha 1970, s. 23.

⁵¹ LE II, s. 174, č. 310.

⁵² V. WAGNER, *Klatovy*. S. 76.

⁵³ I. vojenské mapování, viz příloha, Obr. č. 8.

⁵⁴ M. TEJČEK, *Klatovské hřbitovní kostely v 18. století*. In: M. Fišer – J. Hůrka – L. Sýkorová (eds.), *Sborník prací z historie a dějin umění 2/2003*, s. 72–73.

Zajímavým vyobrazením je obraz od Václava Vysokého z roku 1783,⁵⁵ tedy z roku, kdy došlo k zmíněnému výbuchu. Obraz je posledním, který zobrazuje podobu všech tří kostelů. Zachycuje také kostnici, která je umístěna vedle kostela sv. Michala, což nasvědčuje tomu, že tento kostel byl určen především k pohřebním účelům. Situaci po zániku dvou kostelů zachycuje jako první veduta z roku 1789. Na ní vidíme pouze kostel sv. Michala (umístěn v levém spodním rohu obrázku),⁵⁶ který výbuch střelného prachu z kostela sv. Vojtěcha nezasáhl.

Kostel sv. Michala je zobrazen spolu se hřbitovem i na dalším celoplošném mapování země, které probíhalo v letech 1824–1843. Na mapě stabilního katastru⁵⁷ je jasně poznat, že hřbitovní kostel sv. Michala je již jediným kostelem na Pražském předměstí. Na mapě je ovšem kostel pojmenován jako sv. Jakub, kdy zřejmě došlo k záměně s názvem hřbitova, který byl označován jako Svatojakubský, a to i po zničení kostela sv. Jakuba. Z mapy lze také vyčíst, že celý hřbitov byl obehnan zdí, a tak oddělen od ostatní zástavby na předměstí.

Kostely sv. Jakuba a Michala byly původně postaveny v gotickém slohu, ale později došlo k barokním přestavbám. V barokní podobě najdeme kostel sv. Michala na klatovském hřbitově dodnes a je tedy jediným kostelem na Pražském předměstí, který se dochoval.

Nad Svatojakubským hřbitovem byl v roce 1871 založen židovský hřbitov. V těchto letech byla v Klatovech vytvořena také židovská náboženská obec. Do té doby byli židovští obyvatelé Klatov pohřbíváni na okolních židovských hřbitovech, nejbližší se nacházely ve Švihově a v Janovicích nad Úhlavou. Židovský hřbitov najdeme v Klatovech dodnes a nachází se na něm přes 400 náhrobků. V současnosti se na hřbitově již nepohřbívá a slouží spíše jako pietní místo. Po založení hřbitova se židovská náboženská obec zasloužila o výstavbu synagogy, která byla 2. října 1876 otevřena. Součástí komplexu synagogy byla také židovská škola a domek rabína.⁵⁸ Synagoga se nacházela poblíž centra města v dnešní ulici Čs. legií.

4.3 Kaple Zjevení Panny Marie

Kaple Zjevení Panny Marie, též nazývaná jako Chaloupka, se nachází na východním okraji Pražského předměstí nedaleko centra, těsně za tehdejšími hradbami. Kaple byla vystavěna v roce 1686 na místě chalupy, ve které byl uchováván zázračný obraz Panny Marie Klatovské.⁵⁹

---

⁵⁵ Viz příloha, Obr. č. 10.

⁵⁶ Viz příloha, Obr. č. 11.

⁵⁷ Viz příloha, Obr. č. 14.

⁵⁸ Milan STRNAD, *Židé v dějinách města Klatov*. Klatovy 2010, s. 14 a s. 21.

⁵⁹ Archiv Vlastivědného muzea, fond Písemná pozůstalost Jindřicha Vančury, N 78.

Chalupa byla městem odkoupena a na památku byla na náklady města postavena kaple.⁶⁰ Celá kaple byla výrazně poničena při požáru v červnu 1758, který poškodil celé vnitřní město a část Pražského předměstí.⁶¹

Obraz Panny Marie přivezl do Klatov z města Re v severní Itálii Bartoloměj Rizzolti, který byl v roce 1652 přijat za klatovského měšťana. Bartoloměj Rizzolti zemřel v roce 1675 a obraz zdědil krejčí Ondřej Hiršperger, manžel Anny Vorlové, kterou přijali za svou manželé Rizzoltiovi, jelikož jejich manželství bylo bezdětné. Onen zázrak se stal 8. července 1685, kdy Panna Marie Klatovská na obrazu začala ronit kapky krve z čela. Tato událost se velmi rychle rozšířila nejen v Klatovech, ale i v okolí, a tím přilákala do Klatov velké davy lidí.⁶²

Uctívání obrazů a soch bylo pro dobu baroka typické a konaly se různé poutě a procesí za zázračnými předměty, které byly vnímány jako projevy zbožnosti. Obraz byl ještě v roce 1685 přenesen do farního kostela Panny Marie, kam byly pořádány poutě a klatovský kostel se stal poutním místem. Průvody konané k obrazu měly pro Klatovy velký význam nejen duchovní, ale i ekonomický, zejména došlo k rozvoji obchodu i řemesel a například svíčkaři zaznamenávali vysoký výdělek. Procesí putovala např. z Plzně, Sušice, Velhartic nebo Nýrska a Klatovy se staly od konce 17. století až do poloviny 18. století velkým centrem pozornosti věřících.⁶³

V roce 1725 byl při kapli zřízen špitál pro chudé a nemocné, na jehož vzniku měla velkou zásluhu Anna Teresie Fuchsová z Wallburgu.⁶⁴ Špitál fungoval až do poloviny 19. století, kdy byla založena nová městská nemocnice uvnitř hradeb. Nemocnice byla veřejná a nacházela se nedaleko farního kostela v domě č. 6 (dnes Pizzeria Segafredo). Tato městská nemocnice začala mít na přelomu 19. a 20. století problémy s kapacitou lůžek (45),⁶⁵ a tak musela být vybudována větší. Prostor pro novou nemocnici byl vybrán na severozápadní straně Pražského předměstí poblíž Křesťanského vrchu.

Budova veřejné všeobecné nemocnice byla postavena na konci roku 1913 a do provozu byla uvedena v únoru 1914. Získala název Jubilejní všeobecná nemocnice.⁶⁶ Kapacita nové nemocnice byla několikrát větší (200 lůžek) než měla bývalá nemocnice ve městě. Ve 30. letech měla nemocnice už 262 lůžek a skládala se z deseti budov, z toho bylo šest zdravotnických

---

⁶⁰ Podobu kaple můžeme vidět na nákrese z konce 18. století, viz příloha, Obr. č. 12.

⁶¹ L. SÝKOROVÁ, *Klatovy*. S. 278–279.

⁶² Tamtéž, s. 235–236.

⁶³ Tamtéž, s. 236–237.

⁶⁴ Archiv Vlastivědného muzea, fond Písemná pozůstalost Jindřicha Vančury, N 78.

⁶⁵ František PLÁNIČKA – Adolf SMOLÁK – Ervín FLAT. *Klatovy: město a okolí*. Praha 1936, s. 58.

⁶⁶ Schoříkův plán Klatov (1914).

pavilonů.⁶⁷ Téměř po sto letech, v roce 2012, byla vystavěna v Klatovech nová moderně vybavená nemocnice na Pražském předměstí nedaleko původního nemocničního komplexu u Křesťanského vrchu. Některé pavilony staré nemocnice nalezneme na předměstí i v současnosti a stále jsou využívány pro zdravotnické účely.

Kaple Zjevení Panny Marie ve své barokní podobě stojí na předměstí dodnes a stále se v ní každý rok, 8. července, koná bohoslužba na památku zázraku obrazu Panny Marie Klatovské. Před kaplí stojí v současnosti dvě kamenné sochy, Panny Marie a sv. Václava. Tato socha ukrývá v nápisu pod postavou sv. Václava chronogram „sanCtVs WenCesLaVs sIt MeDIator“, z nějž získáme rok 1772, což označuje nejspíše rok vzniku sochy.

4.4 Hostince

Součástí historie Klatov je také tradiční vaření piva a pěstování chmelu. Na Willenbergově vedutě jsou zachyceny kolem města chmelnice, o které obyvatelé předměstí pečovali. Nejstarší chmelařskou oblastí v Česku bylo Rakovnicko a za doby vlády císaře Karla IV. se pěstování chmelu rozšířilo i do okolí Plzně a Chrudimi. Klatovské chmelnice se nacházely po obou březích Drnového potoka až k Lubům.⁶⁸ Jedna chmelnice se také nacházela u kaple Zjevení Panny Marie na Pražském předměstí. Z prodeje chmelu měla i kaple své zisky, například v roce 1700 byl výnos z chmelnice 18 zlatých a 51 krejcarů.⁶⁹ Pěstování chmelu bylo výrazným zdrojem financí především v době předbělohorské. Obchod s chmelem byl orientován především na Bavorsko, ze kterého se dovážela do Klatov výměnou za chmel sůl. V rámci obchodu s Bavorskem hrálo důležitou roli městečko Kdyně, v němž se vybíralo pohraniční chmelové mýto. V okolí Klatov byly pro pěstování chmelu dobré přírodní podmínky, ale přesto nebyl chmel tak kvalitní jako v jiných českých chmelařských oblastech, například na Žatecku. Z toho důvodu patrně začal ke konci 17. století zájem o klatovský chmel upadat a v 18. století většina chmelnic zanikla.⁷⁰

K pěstování chmelu patří také vaření piva. Již ve 14. století se v Klatovech nacházela řada sladoven a pivovarů. Na Pražském předměstí máme zmínku o pivovarech majitelů Sdenca a Friczka,⁷¹ další zmínky pak o obecním pivovaru ve špitálském dvoře na Domažlickém předměstí. Klatovští obyvatelé obchodovali se sousedním Bavorskem nejen s chmelem, ale i s pivem, což pro ně bylo dalším zdrojem příjmů. Po třicetileté válce však došlo ke zvýšení

⁶⁷ F. PLÁNIČKA – A. SMOLÁK – E. FLAT. *Klatovy: město a okolí*. S. 58.

⁶⁸ Archiv Vlastivědného muzea, fond Písemná pozůstalost J. Vančury, N 73.

⁶⁹ Tamtéž, N 78.

⁷⁰ L. SÝKOROVÁ, *Klatovy*. S. 170–171 a s. 272.

⁷¹ LE II., s. 50, č. 310.

požadavků na větší kvalitu piva, a proto mnoho drobných pivovarů zaniklo. Ostatní větší pivovary byly odkoupeny městem a pronajímány cizincům.⁷²

S vařením piva souvisí i jeho spotřeba, a tak začaly ve městě i na předměstí vznikat hostince, krčmy nebo zájezdní hospody. První hospody se otvíraly v centru města přímo u náměstí, například hostinec „Na Kovárně“, nebo hostinec „U Bílé růže“, který byl nejznámějším v Klatovech.⁷³ Časem začaly postupně vznikat hostince i na předměstích. Jedním z nejznámějších byl na okraji „Rybníčků“ hostinec „U Červeného vola“. Jeho prvním majitelem a zároveň hostinským byl Simon Polák, který žádal v roce 1780 o udělení výsady šenku, jež byla potvrzena. Součástí zájezdního hostince, který Simon Polák koupil, byl také Zhorský dvůr s dalšími přístavbami.⁷⁴ Jelikož na mapě stabilního katastru z roku 1837 je hostinec označen jako jediný na Pražském předměstí vlaječkou, dá se považovat za nejvýznamnější na předměstí v tomto období.⁷⁵ Hostinec se nacházel na západním rohu náměstí Na Rybníčkách a dnešní Kollárovy ulice. Z důvodu rozšiřující se bytové zástavby v 50. letech 20. století došlo k velkému bourání Na Rybníčkách, v rámci něhož byl i zájezdní hostinec „U Červeného vola“ zbořen.⁷⁶

Dalším hostincem na Pražském předměstí byl zájezdní hostinec „U Koruny“ s dvorem a stájemi (původně číslo domu 10/II). Hospoda byla postavena ve druhé polovině 19. století naproti hostinci „U Červeného vola“ přes Kollárovu ulici (dnes panelový dům čp. 635 a 636). V 50. letech byl hostinec uzavřen a v 70. letech byl dům zbourán z důvodu budování silničního průtahu a nové panelové výstavby.⁷⁷ Hostinec „U Zlaté lodi“ byl součástí dvoru Na Chuchli a koupil ho v roce 1785 Karel Schifner, podle kterého se této hospodě také říkalo „U Šířů“. ⁷⁸ Objekt dvora s hostincem byl zbourán rovněž v 70. letech 20. století.⁷⁹

Mezi další hostince, které se na Pražském předměstí nacházely, patří hospoda „U Modrého hrozu“, o které máme zmínku z roku 1823 nebo hostinec „U Zlatého kola“, který měl ve svém štítu vyobrazené pozlacené kolo. Ten se nacházel v domě čp. 21 na Pražském předměstí a první

---

⁷² L. SÝKOROVÁ, *Klatovy*. S. 174.

⁷³ Iwan RUBÁŠ, *Staré klatovské hostince*. Klatovy 2014, s. 12.

⁷⁴ Archiv Vlastivědného muzea, fond Písemná pozůstalost J. Vančury, N 73.

⁷⁵ Mapy stabilního katastru. Viz příloha, Obr. č. 15.

⁷⁶ Martin KRÍŽ, *Klatovy. Město v proměnách času*. Klatovy 2004, s. 52. Viz příloha, Obr. č. 22.

⁷⁷ J. WEINMANN, *Zajímavosti z historie Klatov*. S. 103.

⁷⁸ Archiv Vlastivědného muzea, fond Písemná pozůstalost J. Vančury, N 73.

⁷⁹ I. RUBÁŠ, *Staré klatovské hostince*. S. 16.

zmínku o provozování hospody máme z roku 1792.⁸⁰ Tento podnik byl zřejmě zrušen již v první polovině 19. století a dům, ve kterém se dříve hostinec nacházel, byl zbourán v roce 1972.⁸¹

Jako poslední zmíníme hostinec nacházející se na rohu Rybníček a ulice Na Chuchli (číslo domu 59/II), který se jmenoval „U Bílého beránka“. První zmínku o něm máme z roku 1745⁸² a v polovině 20. století byla jeho činnost přerušena.⁸³ V 60. letech prošla budova velkou rekonstrukcí a dnes stojí v těchto místech hotel „Beránek“.

4.5 Náměstí Rybníčky ve 20. a 21. století

Fotografie z roku 1907⁸⁴ zobrazuje pohled na město ze severní strany, takže v popředí vidíme část Pražského předměstí. Fotografie je ukázkou trendu začleňování zeleně do měst. Tento jev byl typický nejprve pro zámky se zahradami a parky, ale ve druhé polovině 18. století se začal rozšiřovat i do měst. Nejčastěji se zeleň dostávala do měst ve formě osazování okrajů hlavních silnic stromy (nejčastěji topoly). Tato stromořadí se časem z měst vytrácela, a to z důvodu nedostatečné šířky silnic nebo připojování dalších cest.⁸⁵ Tento jev se prosadil i v Klatovech, kde byly kolem cesty na Pražském předměstí vysázeny stromy. Stromořadí se na předměstí dostalo pravděpodobně ve 20. letech 19. století, kdy došlo k přestavbě úseku silnice Klatovy–Plzeň v rámci budování bavorsko-saské silnice.⁸⁶ Stromy byly později odstraněny kvůli přestavbě staré nedostačující silnice. Zeleň se ale z náměstí Na Rybníčkách nevytratila úplně. Několik stromů bylo ponecháno uprostřed náměstíčka, které je dnes oproti minulosti poměrně zúžené.

V 50. letech 20. století došlo k velkému bourání starých nízkých domů, jelikož bylo třeba vystavět nové vícepatrové domy určené k bydlení. Došlo ke zbourání velké části západní strany náměstí a ostatní domy byly zničeny v 70. letech, kdy bylo místo nich vystavěno několik panelových domů podél silnice. Vedle náměstí vznikla velmi frekventovaná čtyřproudová silnice (Plzeňská ulice), na jejíž východní straně jsou zčásti zachovány zbytky hradeb a náměstí se staršími domy a na západní straně se nachází panelová zástavba. Novým prvkem na náměstí byl pomník Antonína Zápotockého, který byl Na Rybníčkách postaven v roce 1984, ale již v 90.

---

⁸⁰ Archiv Vlastivědného muzea, fond Písemná pozůstalost J. Vančury, N 73.

⁸¹ I. RUBÁŠ, *Staré klatovské hostince*. S. 16.

⁸² Archiv Vlastivědného muzea, fond Písemná pozůstalost J. Vančury, N 73.

⁸³ J. WEINMANN, *Zajímavosti z historie Klatov*. S. 103.

⁸⁴ Viz příloha, Obr. č. 20.

⁸⁵ K. KUČA – V. KUČOVÁ, *Principy památkového urbanismu*. S. 43.

⁸⁶ V. WAGNER, *Klatovy*. S. 109.

letech byl z náměstí odstraněn.⁸⁷ Na jeho místo byla na začátku roku 2021 instalována abstraktní socha s názvem Věž pro Jana Palacha od sochaře Václava Fialy.

---

⁸⁷ František BURIÁNEK – Jan PILAŘ – Josef ŠMÍD, *Klatovy – město a okolí*. Klatovy 1988, s. 92.

5 Domažlické předměstí

Domažlické předměstí se rozprostírá na západní straně města a protéká jím Drnový potok. Osídlení předměstí se rozkládalo po obou březích potoka a na levém břehu se postupně rozšiřovalo směrem k Hůrce a obci Beňovy. Od Pražského předměstí bylo Domažlické v minulosti odděleno Mlýnskou stokou. Oblast za hradbami byla původně nazývána Beňovské předměstí podle nedaleké obce, později neslo předměstí název Špitálské a Říšské, dnes většina obyvatel označuje předměstí jako Domažlické (podle hlavní ulice, která vede směrem na Domažlice). Označení Říšské předměstí najdeme v mapách stabilního katastru a pojmenování Špitálské se začalo používat od vzniku špitálu, který se v Klatovech nacházel, název Špitálská nesla také vstupní brána do města.⁸⁸

5.1 Špitál s kostelem sv. Rocha

Původní špitál s kostelíkem sv. Ducha byl založen na konci 13. století klatovským měšťanem Konrádem z Pomuku, jehož žádost o založení špitálu v Klatovech byla u českého krále Václava II. úspěšná. Vznik špitálu po dvaceti až třiceti letech po založení města naznačuje zvyšující se prestiž a bohatství města i měšťanů. Nacházel se na předměstí za hradbami, kolem vedla hlavní komunikace směrem na Domažlice a poblíž protékal Drnový potok.

Pojem špitál byl ve středověku chápán jako „*posvátné místo, kde žijí osoby dopuštěním Božím ponížené a ubohé, zbavené všech časných statků a pomoci přátel*“,⁸⁹ takto definoval pojetí o špitálu pražský arcibiskup Arnošt z Pardubic. Špitály byly určeny především pro zestárlé, sirotky nebo pro osoby s vážnými vrozenými vadami, o které se špitálníci starali. Pro vážně nemocné osoby byly později určeny menší zvláštní špitály, například leprosária.⁹⁰ Ve skutečnosti ale nebyl špitál úplně pro každého, jelikož jejich kapacita byla velmi omezená a místa v nich si většinou předpláceli bohatí měšťané, kteří si tak zajišťovali péči o sebe na stáří nebo při zdravotních problémech. V dnešním slovníku cizích slov nalezneme pojem středověkého špitálu jako církevní, později světský ústav pro nemocné, zestárlé a chudé, v dnešní hovorové češtině je pojem špitál chápán jako výraz pro nemocnici.⁹¹

Velký rozmach špitálních zařízení je zaznamenán v období křížových výprav, kdy vznikaly rytířské špitální řády, jimiž byli zejména johanité, řád německých rytířů, a v českých zemích

⁸⁸ J. VANČURA, *Dějiny někdejšího královského města Klatov*. svazek 1, část 3, s. 632.

⁸⁹ Michal TEJČEK – Jindra HŮRKOVÁ, *Klatovský špitál a špitálský dvůr u Svatého Rocha*. In: M. FIŠER – J. HŮRKOVÁ (eds.), *Sborník prací z historie a dějin umění* 4/2006, s. 49.

⁹⁰ Petr SVOBODNÝ – Ludmila HLAVÁČKOVÁ, *Dějiny lékařství v českých zemích*. Praha 2004, s. 47.

⁹¹ Jiří KRAUS, *Nový akademický slovník cizích slov*. Praha 2006, s. 775.

těž křižovníci s červeným křížem. Některé z řádů vznikaly z původních špitálních bratrstev (většinou laických), ze kterých se postupně stávaly řeholní řády. Na našem území se nejstarší zmínky o špitálech spojují především s johanity, kterým český král Vladislav I. (1158–1172) daroval pozemek v oblasti dnešní Malé Strany v Praze pro stavbu kostela a špitálu.⁹²

Následující odstavec stručně představuje Špitální a rytířský řád křižovníků s červenou hvězdou, jelikož špitál s kostelíkem sv. Ducha v Klatovech se dostal pod správu tohoto řádu. Křižovníci byli původně založeni jako špitální bratrstvo v roce 1233 a později v roce 1237 byli papežem Řehořem IX. povýšeni na katolický církevní řád. Za zakladatelku řádu je považována česká Přemyslovna Anežka (1211–1282), dcera českého krále Přemysla Otakara I. a královny Konstancie Uherské. Křižovníci s červenou hvězdou jsou tak jediným řeholním řádem českého původu. Prvním špitálem křižovníků se stal špitál u sv. Haštala, patřící ke klášteru sv. Františka na Starém Městě v Praze. Ten byl ale později od kláštera oddělen a nově umístěn u Juditina mostu.⁹³ Křižovníci se stali jedním z řádů, které se velmi věnovali péči o nemocné a chudé. Pod správou křižovníků bylo mnoho špitálů a sakrálních staveb po celém českém území, nejvíce však kolem Prahy a v oblasti severních a severozápadních Čech. V okolí Klatov bylo nejbližším působištěm křižovníků město Sušice.⁹⁴

Založení nového špitálu v Klatovech bylo potvrzeno již 8. října 1288, kdy král Václav II. vydal listinu, ve které potvrdil založení špitálu patřícího křižovníkům s červenou hvězdou. Ke špitálu byly přiděleny dva masné krámy, mlýn se čtyřmi koly, pivovar se sladovnou a další louky.⁹⁵ Později vydává pražský biskup Tobiáš opis confirmace krále Václava II., konečným stvrzením založení špitálu sv. Ducha byla Konrádova listina z roku 1289. V té Konrád slibuje založení špitálu a zároveň mu daruje majetek hospodářského dvora za městem, mlýn v Tajanově, lázně ve městě a další pozemky, slibuje také vstoupit i s manželkou do křižovnického řádu.⁹⁶ Darovaný hospodářský dvůr, který na předměstí stával už před rokem 1288, se stal prostorem pro umístění špitálu. U špitálu byla po jeho vzniku postavena kaple, která byla zasvěcena sv. Duchu. V roce 1342 byl mlynáři Přibíkovi prodán mlýn u Tajanova⁹⁷ a kolem roku 1350 koupil

---

⁹² M. TEJČEK – J. HŮRKOVÁ, *Klatovský špitál a špitálský dvůr u Svatého Rocha*. In: M. FIŠER – J. HŮRKOVÁ (eds.), *Sborník prací z historie a dějin umění* 4/2006, s. 50.

⁹³ Tamtéž, s. 51.

⁹⁴ BĚLOHLÁVEK, Václav, *Památní kniha k sedmisetletému založení českých křižovníků s červenou hvězdou*. Praha 1933, s. 476. Viz příloha, Obr. č. 29.

⁹⁵ RBM II., s. 1190, č. 2726.

⁹⁶ RBM II., s. 1192, č. 2728.

⁹⁷ RBM IV., s. 454, č. 1141.

mistr Fridrich ves Tetětice, která zůstala ve vlastnictví špitálu téměř 300 let. Z následných výnosů z této vsi mohl být zřejmě zřízen v kapli druhý oltář sv. Doroty.⁹⁸

Během husitských bouří a po zničení dominikánského kláštera na Pražském předměstí většina křižovníků špitál i město opustila a správa špitálu byla převedena přímo pod vedení města. I po odchodu členů řádu byl špitál ponechán původním účelům a ostatní budovy dvora sloužily jako hospodářské objekty města. Jelikož husité získali převahu ve městě na řadu let, křižovníci se už do města nevrátili a objekt špitálu s dvorem byl pod správou města až do konce své existence.⁹⁹

První podoba špitálu s kostelem je vidět na Willenbergově vedutě,¹⁰⁰ na které je vyobrazena věžička, vyčnívající mezi domy naproti Špitálské bráně (č. 12). Před věžičkou je znázorněn dům zobrazující špitál (označený číslem 13). Na vedutě je přímo vyznačen pouze špitál bez kostela, nevíme tedy, zda byl kostel v této době ještě zasvěcen sv. Duchu nebo už došlo ke změně patrocinia na sv. Rocha. Později je na vedutě města s obrazem Panny Marie Klatovské z roku 1685–1689 označen přímo kostel (číslo 9) a v legendě pojmenován jako sv. Roch.¹⁰¹ Jelikož svatý Roch je světec uctíváný jako patron proti moru, dá se předpokládat, že k přejmenování došlo po nějaké morové epidemii, která město zasáhla.

Kostel, původně gotický, získal během 16. století renesanční věžičku, která na Willenbergově vedutě vyčnívá mezi ostatními domy a celou ji můžeme vidět na vedutě z roku 1685–1689, kde je znázorněn na jejím vrcholu zlatý kříž. Poslední přestavba kostelíka při špitále proběhla v roce 1728. Při ní kostelík získal barokní podobu, kterou si zachoval až do zbourání.¹⁰²

Na mapě stabilního katastru je poprvé předměstí v mapách pojmenováno jako Říšské. Na mapě je zobrazen kostel se špitálem a celým dvorem, jehož popis budov najdeme ve studii o špitálském dvoře od Michala Tejčka a Jindry Hůrkové.¹⁰³ Z tohoto plánu vyplývá, že součástí dvora v 19. století byl špitál, kostel sv. Rocha, hospodářské budovy se stodolou, tzv. Cholerové lázně (později sladovní mlýn) a pivovar se sladovnou.

Lázně ve špitálském dvoře byly pravděpodobně vybudovány kolem roku 1832, kdy v Klatovech propukla epidemie cholery. Podle tohoto období získaly také svůj název. Lázně

---

⁹⁸ J. VANČURA, *Dějiny někdejšího královského města Klatov*, svazek 1, část 3, s. 152.

⁹⁹ M. TEJČEK – J. HŮRKOVÁ, *Klatovský špitál a špitálský dvůr u Svatého Rocha*. In: M. FIŠER – J. HŮRKOVÁ (eds.), *Sborník prací z historie a dějin umění 4/2006*, s. 59.

¹⁰⁰ Viz příloha, Obr. č. 6.

¹⁰¹ Viz příloha, Obr. č. 7.

¹⁰² K. HOSTAŠ – F. VANĚK, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Politický okres klatovský*. S. 86.

¹⁰³ M. TEJČEK – J. HŮRKOVÁ, *Klatovský špitál a špitálský dvůr u Svatého Rocha*. In: M. FIŠER – J. HŮRKOVÁ (eds.), *Sborník prací z historie a dějin umění 4/2006*, s. 56. Viz příloha, Obr. č. 18.

měly zlepšit péči o hygienu, ale zřejmě se moc nevyužívaly, a proto byly v polovině 19. století zrušeny. O původním objektu, který zde stál před lázněmi, nemáme žádné informace. Mohlo se jednat o další hospodářskou budovu nebo zde mohlo být prázdné prostranství. Původně ale křižovníci vlastnili lázně ve městě, které jim daroval klatovský měšťan Konrád v roce 1289.¹⁰⁴ Kde přesně se lázně nacházely, nevíme. Na místě lázní z 19. století vznikl sladovní mlýn, který byl využíván vedlejším pivovarem do konce 19. století.¹⁰⁵

Pivovar ve dvoře byl zřejmě nejstarší stavbou tohoto objektu, jelikož jeho existence je zmíněna již ve druhé polovině 13. století jako majetek měšťana Konráda z Pomuku. Pivovar byl později součástí majetku špitálu a od druhé poloviny 16. století se stal městským pivovarem. V pivovaru byla soustředěna výroba piva měšťanů, kteří měli pivovar v pronájmu. Později přešel do soukromého vlastnictví, ve kterém přetrval až do svého zániku.¹⁰⁶ Pivovar zřejmě fungoval do konce 19. století, kdy byla budova kolem roku 1893 zbořena. V téže době vznikl nový měšťanský pivovar u centra města v dnešní Vančurově ulici.¹⁰⁷

Po vzniku Československé republiky byla 8. ledna 1920 založena Církev československá (později husitská), která i v Klatovech našla své příznivce. V roce 1922 byla schválena náboženská obec nové církve v Klatovech. Pro účely Církve československé byl vybrán kostel sv. Rocha a začaly se v něm konat bohoslužby. Dokladem nového využití kostela se stal symbol kalicha ve výklenku nad vstupem, který máme zachycený na několika fotografiích z první poloviny 20. století.¹⁰⁸

Roku 1923 bylo obecním zastupitelstvem schváleno, že nový okresní dům v Klatovech bude stát na místě objektu špitálu a kostela sv. Rocha, a tak musely být staré budovy zbourány.¹⁰⁹ V říjnu 1931 začalo bourání budovy chudobince u sv. Rocha a v únoru 1932 byl zbořen i kostel sv. Rocha.¹¹⁰ Na počátku října 1932 byla započata výstavba nového okresního domu, na jehož stavbu přispělo město 800 000 Kč. Architektem nového domu byl Václav Beneš a stavbu vedla firma Ing. Karla Horáka.¹¹¹ Stavba budov pro sídlo okresního úřadu byla dokončena v červnu

---

¹⁰⁴ RBM II., s. 1192, č. 2728.

¹⁰⁵ M. TEJČEK – J. HŮRKOVÁ, *Klatovský špitál a špitálský dvůr u Svatého Rocha*. In: M. FIŠER – J. HŮRKOVÁ (eds.), *Sborník prací z historie a dějin umění 4/2006*, s. 71, 72.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 72.

¹⁰⁷ M. KRÍŽ, *Klatovy – město v proměnách času*. S. 21.

¹⁰⁸ Viz příloha, Obr. č. 23.

¹⁰⁹ Státní okresní archiv Klatovy, *Kronika města Klatovy 1905–1956*. fond AM Klatovy, č. fondu 798, inv. č. 1147, sign. OK 61, s. 59.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 97, 98.

¹¹¹ Tamtéž, s. 100.

1935.¹¹² Dnes v budovách sídlí Policie České republiky (v místech bývalého kostela sv. Rocha, špitálu a pivovaru) a hlavní pobočka České pošty (bývalé hospodářské budovy).

Součástí Domažlického předměstí byl ještě menší špitál malomocných, nacházející se na okraji předměstí. Zřízený byl v období druhé poloviny 14. století a vznikl z důvodu nutnosti oddělovat vážně nemocné a nakažlivé od ostatních špitálních. Není jisté kdo ho vytvořil, ale předpokládá se, že na jeho vzniku mají velký podíl sami křižovníci ze špitálu u sv. Ducha.¹¹³ Tento špitál malomocných fungoval až do 18. století jako místo pro osoby s nakažlivými chorobami a později byl špitál přeměněn na chudobinec, kterému se říkalo „chalupa Nuzných“ (pozdější číslo domu 23/III).¹¹⁴ Domek se nacházel po pravé straně cesty vedoucí od Špitálské brány přes potok směrem ke kopci Hůrka (dnešní Domažlická ulice) a dodnes je v oblasti bývalého špitálu ulice s názvem „V Nuzných“ podle dřívější chalupy pro chudé.

5.2 Hůrka

I když původně byl kopec Hůrka od zástavby Klatov poněkud vzdálen, jeho rozvoj měl vliv na město a dnes je považován za součást předměstí. Je tedy na místě krátce představit vývoj staveb v této oblasti. Tato podkapitola se krátce zmíní především o kostelíku sv. Anny a kostele sv. Martina.

Na vrcholu kopce Hůrka stával původně kostel založený kolem roku 1331, který byl ovšem roku 1464 zbořen.¹¹⁵ Na místě zříceniny kostela byla v 16. století postavena strážní věž z důvodu obrany a dohledu nad městem a jeho okolím. Kamenná věž je vyobrazena na Willenbergově vedutě pod číslem 20. Kolem roku 1609¹¹⁶ byla započata stavba nového kostela Proměnění Krista, ale nebyla dokončena a na jeho základech byl dostavěn barokní kostelík sv. Anny v letech 1712–1725.¹¹⁷ Na I. vojenském mapování je na vrcholu Hůrky (v mapě označení Horka) nový kostel již zakreslen. Kostel sv. Anny byl ale v rámci reformních opatření Josefa II. (1780–1790) zrušen.¹¹⁸ Stavba kostela od té doby nebyla využívána a postupně chátrala, což znázorňuje mapa stabilního katastru, na které je zanesen obrys kostela, ale chybí tmavě červené

---

¹¹² SOKA, *Kronika města Klatovy 1905–1956*. fond AM Klatovy, č. fondu 798, inv. č. 1147, sign. OK 61, s. 100., s. 112.

¹¹³ M. TEJČEK – J. HŮRKOVÁ, *Klatovský špitál a špitálský dvůr u Svatého Rocha*. In: M. FIŠER – J. HŮRKOVÁ (eds.), *Sborník prací z historie a dějin umění 4/2006*, s. 59.

¹¹⁴ J. VANČURA, *Dějiny někdejšího královského města Klatov*. svazek 1, část 1–2, s. 153.

¹¹⁵ K. HOSTAŠ – F. VANĚK, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Politický okres klatovský*. S. 86.

¹¹⁶ J. VANČURA, *Dějiny někdejšího královského města Klatov*. svazek 2, s. 1517.

¹¹⁷ K. KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. II. díl. S. 891.

¹¹⁸ K. HOSTAŠ – F. VANĚK, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Politický okres klatovský*. S. 86.

zbarvení, které najdeme u ostatních kostelů a veřejných budov. V roce 1894 byl však zbytek kostela využit místním spolkem turistů a přestavěn na rozhlednu. Ta byla zrušena v roce 1929 a bylo z ní odstraněno cihlové cimbuří a dřevěná věžička.¹¹⁹ Po druhé světové válce byla na základech bývalého kostela postavena nová rozhledna s restaurací, která byla později opuštěna, ale od roku 2016 je rozhledna opět v provozu.

Druhým kostelem, nacházejícím se na klatovské Hůrce nedaleko zaniklého kostela sv. Anny, je kostel sv. Martina, který byl starší a vznikl zřejmě na počátku 13. století.¹²⁰ Od roku 1387 náležel nedaleké obci Beňovy, pro kterou sloužil jako farní kostel.¹²¹ Na Willenbergově vedutě ho nalezneme označený pod číslem 21. Kostel je znázorněn s vysokou věžičkou, obehnaný zdí a umístěný pod zalesněným kopcem. Veduta je nakreslena při pohledu ze západu, a protože by tak nemohl být celý kopec Hůrka zachycen, přidal ho Jan Willenberg na okraj jižní části města. Z vrcholu Hůrky zřejmě Willenberg město pozoroval a následně zakreslil, jelikož jedině z tohoto místa mohl vidět celé město tak, jak ho znázornil, a zobrazení Hůrky pak až následně přidal do veduty.

Přestavba kostela sv. Martina proběhla po roce 1734, kdy byl položen základní kámen nového kostela. Jeho stavba byla dokončena v roce 1736.¹²² Tato barokní podoba se zachovala dodnes a kostel u Hůrky nalezneme v dobrém stavu.

Na východní straně Hůrky byla ve 20. letech 20. století vystavěna obytná čtvrť „Podhůří“, která se rozkládala v místech mezi železniční tratí a kopcem.¹²³ V 70. letech byla obytná část rozšířena směrem k vlakovému nádraží a bylo zde vystavěno sídliště „Pod Hůrkou“, které se v této oblasti nachází i v současnosti. Nové sídliště bylo vybaveno mateřskou školou, prodejnou potravin a menší pobočkou pošty.¹²⁴ V roce 1930¹²⁵ byl otevřen venkovní stadion Sokolů, který sloužil sportovním účelům až do roku 1990, kdy byl nedaleko starého postaven nový a modernější atletický stadion. Ten je sportovci aktivně využíván dodnes.

---

¹¹⁹ SOKA, *Kronika města Klatovy 1905–1956*. fond AM Klatovy, č. fondu 798, inv. č. 1147, sign. OK 61, s. 87.

¹²⁰ K. HOSTAŠ – F. VANĚK, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Politický okres klatovský*. S. 83.

¹²¹ Archiv Vlastivědného muzea v Klatovech, fond Písemná pozůstalost Jindřicha Vančury, N 49.

¹²² V. WAGNER, *Klatovy*. S. 86.

¹²³ Tamtéž, s. 109.

¹²⁴ Zlata BENEŠOVÁ, Klatovy 2021.

¹²⁵ F. PLÁNIČKA – A. SMOLÁK – E. FLAT. *Klatovy: město a okolí*. S. 67.

5.3 Dopravní komunikace

V době středověku a vzniku nových lokačních měst se komunikační síť v českých zemích začala postupně rozrůstat. Nové cesty byly důležité především kvůli hospodářským aktivitám a obchodu s ostatními městy. Většina cest byla nezpevněná. Až později se nejvýznamnější komunikace začaly upravovat a zpevňovat, aby byly dostačující pro převoz zboží. Vzhledem k poloze Klatov vznikly už v počátku založení města cesty ze tří hradebních bran. Jedna vedla směrem na Plzeň od Klášterské brány a z důvodu obchodu se sousedním Bavorskem se vytvořily dvě další hlavní cesty, první od Špitálské brány směrem na Domažlice až do města Cham v Německu a druhá přes Luby až do německého města Regen.

Ve druhé polovině 18. století vedly do města celkem tři hlavní cesty, vyznačené na I. vojenském mapování jako císařské silnice, které byly vhodné i pro přepravu vojska. Každým předměstím procházela jedna silnice, která byla pro předměstí hlavní dopravní tepnou, ale také tvořila linii, podél které vznikly nové domy. Domažlické předměstí bylo z tohoto hlediska poněkud odlišné od zbývajících dvou, jelikož linii zástavby netvořila jen hlavní komunikace, ale i koryto Drnového potoka. Během let 1811–1816 byla vybudována tzv. rakousko-bavorská silnice, která v jihozápadních Čechách spojovala důležitá města Třeboň – České Budějovice – Strakonice – Klatovy – Domažlice.¹²⁶ V Klatovech tato silnice procházela přes Lubské a Domažlické předměstí a můžeme ji vidět růžově znázorněnou na mapách stabilního katastru.

Během první poloviny 19. století byla ve městě základní silniční síť dobudovaná. Vzhledem k tehdejšímu celoevropskému rozvoji techniky a celkové industrializaci došlo postupně i v Českých zemích k výstavbě železnic. Ani Klatovy nebyly výjimkou a rozvoj stavby železnic se městu a jeho okolí nevyhnul. V roce 1876 byla otevřena první železniční trať spojující Plzeň a Nýrsko. Později, v roce 1888 byl zahájen provoz na trati z Horažďovic do Domažlic.¹²⁷ Klatovy se tak staly významným dopravním uzlem jihozápadních Čech. Domažlickým předměstím procházela trasa obou železničních tratí, a proto se okraj předměstí stal nejvhodnějším místem pro stavbu nádraží, jehož budova vznikla již v počátku výstavby železnice. Budova nádraží byla na konci 2. světové války téměř zničena, a proto byla v roce 1959 postavena nová budova ve stylu socialistického realismu podle projektu architekta Josefa Dandy.¹²⁸ V tomto stylu je nádražní budova na kraji města zachována dodnes.

---

¹²⁶ V. WAGNER, *Klatovy*. S. 109.

¹²⁷ L. SÝKOROVÁ, *Klatovy*. S. 312.

¹²⁸ Památkový katalog, *Železniční stanice Klatovy*. Národní památkový ústav. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/zeleznicni-stanice-klatovy-18054214> (7. 3. 2021).

Domažlickým předměstím protékal Drnový potok, přes který byly postupně budovány dřevěné lávky, aby spojovaly rozrůstající se předměstí. Na cestě směrem od hradební brány byl později vystavěn kamenný most, jehož první podobu máme zachovanou na vedutě Klatov z let 1685–1689.¹²⁹ Tento most byl tehdy zřejmě jediným kamenným mostem v Klatovech, což dokládá I. vojenské mapování z druhé poloviny 19. století, kde je potok označen jako Trnový. Dalšími přechody přes potok zůstaly nadále dřevěné lávky spojující břehy dnešní Nádražní a Kollárovy ulice, které jsou vyznačeny na plánu Klatov z 15. století.¹³⁰ Tyto dřevěné lávky jsou vyznačeny i na mapách stabilního katastru z první poloviny 19. století.

Veduta Klatov z roku 1824¹³¹ zobrazuje hlavní most přes Drnový potok, na němž je zakreslena socha zřejmě sv. Jana Nepomuckého, jehož sochy byly umísťovány na mosty přes řeky nejčastěji. Tato socha byla zachycena na vedutě pravděpodobně těsně po jejím vzniku. Další pohled na tento kamenný most i se sochou sv. Jana Nepomuckého je zachycen na fotografii z konce 19. století, která zobrazuje předměstí po požáru v roce 1873.¹³² Tento most byl zbourán a v roce 1932 vystavěn nový, bezpečnější a odolnější. V roce 1932 byl postaven ještě jeden nový most, a to na místě u krajského soudu v dnešní Dukelské ulici.¹³³ Dnes vede přes Drnový potok v oblasti Domažlického předměstí pět kamenných či betonových mostů, a to v ulicích Vrbova, Domažlická, Nádražní, Kollárova a Dukelská.

5.4 Továrny

S již zmiňovaným rozvojem průmyslu a výstavbou železnic souvisí výroba strojů. Největší továrny začínají v Evropě vznikat zpočátku v oblastech, ve kterých byla důležitá těžba nerostných surovin (zejména uhlí). Jelikož v oblasti Klatov nenajdeme žádné významné naleziště surovin, začaly na předměstích koncem 19. století postupně vznikat, až na jednu důležitou výjimku, provozy nestrojírenského charakteru zpracovávající např. dřevo či kůži.

První největší průmyslovou zónou byla oblast v severozápadní části Domažlického předměstí nedaleko klatovského nádraží. Na počátku 20. století bylo v této části několik továren, například továrna na vatu a pokrývky, parní pila a truhlářství, chemická továrna, sirkárna nebo továrna na kůže a kožené výrobky.¹³⁴ V místě u Drnového potoka, kde se dnes nachází obchod Billa, stával jeden z nejstarších dřevařských podniků v Klatovech. Ten byl založen v roce 1874 a jeho

---

¹²⁹ Viz příloha, Obr. č. 7.

¹³⁰ Plán Klatov z 15. a 16. století, viz příloha, Obr. č. 1.

¹³¹ Viz příloha, Obr. č. 13.

¹³² M. KŘÍŽ, *Klatovy – město v proměnách času*. S. 48. Viz příloha, Obr. č. 19.

¹³³ SOkA, *Kronika města Klatovy 1905–1956*. fond AM Klatovy, č. fondu 798, inv. č. 1147, sign. OK 61, s. 101.

¹³⁴ Schoříkův plán Klatov, viz příloha, Obr. č. 26.

prvním majitelem byl Václav Kusý.¹³⁵ Nedalekou kožedělnou továrnu založil Bohumil Singer, v jehož tradici pokračovali i jeho synové až do roku 1948, kdy byla továrna znárodněna. V místech staré továrny vznikla nová firma na zpracování kůže s názvem Kozak (zkratka z úplného názvu Kožedělné závody Klatovy), která využila i některé výrobní haly bývalé továrny. Podnik Kozak fungoval až do roku 2003 a dnes jsou v bývalých výrobních a administrativních budovách továrny sídla menších firem a prodejen.

U Domažlické ulice vznikla velká strojrna Leopolda Schiffauera (1821–1900). Jelikož v polovině 19. století bylo okolí Klatov spíše zemědělsky zaměřené, využil Schiffauer mezery na trhu a vytvořil v roce 1854 menší strojní dílnu na výrobu a opravu zemědělských strojů, která se nacházela na Lubském předměstí (č. 16/IV, nad hostincem „U Zlaté husy“). V roce 1857 byla dílna přestěhována na Říšské předměstí k hlavní Domažlické ulici (č. 15/III).¹³⁶ Zde se dílna začala postupně měnit v průběžně rostoucí továrnu. Největšími zakázkami byly pro firmu dodávky pro železnice (ocelové mosty) nebo zařízení pro pivovary a cukrovary, během první světové války dominoval zbrojní průmysl a v době První republiky se vyráběly stroje pro sklárny, pivovary, jatka nebo koželužské podniky.¹³⁷ Ve druhé polovině 20. století se továrna stala pobočkou Škodových závodů v Plzni (od 50. let Závody V. I. Lenina Plzeň), která pokračovala v tradici strojní výroby a na trh dodávala průmyslové pece a stroje. Vzhledem k finančním problémům firmy Škoda Klatovy, bylo v roce 2005 započato s bouráním prvních budov a v roce 2007 byly z objektu odstraněny i ostatní budovy. Od roku 2009 se tato část předměstí stává obchodním střediskem, ve kterém najdeme nákupní domy, jako jsou Lidl, Tesco, OBI a další. Jedinou vzpomínkou na minulost tohoto místa je pouze název – Obchodní centrum Škodovka.

V minulém století severní část Domažlického předměstí uzavírala železniční trať vedoucí na Plzeň, v současnosti je město rozšířeno i za tuto hranici a najdeme zde opět rozvíjející se průmyslovou zónu.

5.5 Hostince

Na Domažlickém předměstí nevzniklo velké množství hostinců, zmínky máme jen o několika. Jednou z nich byla hospoda „U Zlatého jelena“, kterou v roce 1823 vlastnil Ignác Seichert.¹³⁸ Tento zájezdní hostinec stával v dnešní Domažlické ulici označen číslem 13 a po přestavbě

---

¹³⁵ L. SÝKOROVÁ, *Klatovy*. S. 335.

¹³⁶ Tamtéž, s. 334.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ Archiv Vlastivědného muzea, fond Písemná pozůstalost J. Vančury, N 73.

domu v polovině 19. století se hostinec začal nazývat jako „Nová hospoda“.¹³⁹ Budovu hostince dnes na předměstí nenajdeme, jelikož v jeho místech se rozrůstala výše zmíněná strojárna a dnes se zde nachází obchod Lidl. Menší hostinec se zřejmě nacházel i u městského pivovaru patřícího ke špitálskému dvoru. Hospoda nesla název „U Šplíchlů“ a její činnost byla ukončena se zavřením pivovaru na konci 19. století.¹⁴⁰

Další hostinec, nacházející se na předměstí, s původním názvem „U Tří koček“ byl u dnešní Tyršovy ulice (v oblasti u dnešního kulturního domu) a měl číslo popisné 2. Jeho pozdější pojmenování bylo „Na Plechové“ a tento hostinec byl zbořen v roce 1908.¹⁴¹ Později bylo v této oblasti zbořeno více domů, jelikož v 70. letech 20. století bylo rozhodnuto o zřízení nového kulturního domu. Stavba budovy probíhala v letech 1979–1982 a činnost kulturního domu s názvem Družba byla zahájena v roce 1983.¹⁴² Dalšími pohostinstvími vzniklými na okraji předměstí byla na severní straně restaurace vybudovaná společně s nádražní budovou kolem roku 1876 a její název byl odvozen od jejího umístění – „Nádražní restaurace“. Ta fungovala až do konce druhé světové války, kdy byla společně s nádražní budovou v roce 1945 zničena nálety. Jedním z posledních hostinců předměstí byla na Hůrce v období 1. republiky otevřená sezónní restaurace, která byla ale zrušena ve druhé polovině 20. století a dnes ji již u rozhledny nenajdeme.¹⁴³

Na konci 19. století byl na dnešním Husově náměstí vystavěn hotel „Grand“ (čp. 53/III), který poskytoval jak pohostinství, tak možnost ubytování, které využívali návštěvníci Klatov až do nedávné doby. Tento hotel byl v porovnání s okolními domy dominantní třípatrovou stavbou. Jeho původní architektonická podoba se zachovala dodnes. Jediná restaurace, která je dodnes na Domažlickém předměstí funkční, je v roce 1932 otevřený hotel „Centrál“. Jeho budova byla postavena ve funkcionalistickém stylu v dnešní Masarykově ulici (původně tudy vedla Mlýnská stoka, která byla v prvních letech 20. století zasypána).¹⁴⁴

5.6 Školy

Koncem 19. století se město i předměstí začalo územně i početně rozrůstat, konkrétně v roce 1880 mělo město celkem 9 890 obyvatel a v roce 1910 dosáhl počet obyvatel již 14 386. Velký růst obyvatel zaznamenala spíše předměstí než centrum města. Největší přírůstek byl zapsán na

---

¹³⁹ I. RUBÁŠ, *Staré klatovské hostince*. S. 16.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 15.

¹⁴¹ M. KRÍŽ, *Klatovy – město v proměnách času*. S. 28.

¹⁴² Město Klatovy, *725 let města Klatov. Almanach o období výstavby a rozvoje města 1961–1985*, Klatovy 1985, s. 28.

¹⁴³ I. RUBÁŠ, *Staré klatovské hostince*. S. 18.

¹⁴⁴ Alena KRÍŽKOVÁ, *Architektura a urbanismus v Klatovech 1895–1945*. Olomouc 2008, s. 41.

Domažlickém předměstí, kde se během třiceti let počet obyvatel zvýšil z počtu 1 871 na 3 229 obyvatel.¹⁴⁵ Zvyšující se počet obyvatel způsobil nutnost vzniku nových domů pro bydlení, ale i dalších vzdělávacích institucí pro chlapce i dívky.

První školou na Domažlickém předměstí byla nová Obecná a měšťanská škola pro chlapce na dnešním Husově náměstí. Náměstí se původně nazývalo Kozí rynek, později přijalo pojmenování Antonínské a dnes je používáný název Husovo náměstí.¹⁴⁶ U náměstí byla vystavěna nová budova a v roce 1904 ve škole začala probíhat výuka.¹⁴⁷ Fotografie z roku 1910 zachycuje žáky měšťanské školy s budovou, která se v této podobě dochovala dodnes. Před školou můžeme vidět domek s obchodem pana Suchomela, který prodával smíšené zboží (od školních potřeb po potraviny a domácí potřeby).¹⁴⁸ Budova i dnes slouží ke vzdělávacím potřebám a je součástí Střední průmyslové školy v Klatovech, která má v této budově pracoviště pro teoretickou výuku učebních oborů.

Dalším školním objektem na předměstí byla Odborná škola pro ženská povolání v Klatovech, která byla otevřena v roce 1912. Škola byla určena pro dívky, které se vzdělávaly v oborech oděvnictví a dále škola poskytovala speciální kurzy vaření nebo ošetrování a péče o děti.¹⁴⁹ V tomto duchu fungovala škola až do roku 1950, kdy byla přeměněna na Vyšší zdravotní školu.¹⁵⁰ Obor zdravotnictví se na škole vyučuje stále, dnes škola nese název Střední zdravotnická škola v Klatovech.

V oblasti staré obytné části v Podhůrcí byla z důvodu narůstajícího počtu domů a obyvatel zřízena v roce 1982 nová základní škola (ZŠ Tolstého), která se stala jedinou základní školou na Domažlickém předměstí a funguje dodnes.¹⁵¹ Komplex školy se nachází v blízkosti nového atletického stadionu z 90. let 20. století a s dalšími třemi základními školami v Klatovech poskytuje všeobecné vzdělání pro děti z města i okolí.

---

¹⁴⁵ SOkA, *Kronika města Klatovy 1905–1956*. fond AM Klatovy, č. fondu 798, inv. č. 1147, sign. OK 61, s. 22.

¹⁴⁶ M. KŘÍŽ, *Klatovy – město v proměnách času*. S. 49.

¹⁴⁷ L. SÝKOROVÁ, *Klatovy*. S. 313.

¹⁴⁸ M. KŘÍŽ, *Klatovy – město v proměnách času*. S. 49, viz příloha, Obr. č. 24.

¹⁴⁹ F. PLÁNIČKA – A. SMOLÁK – E. FLAT, *Klatovy: město a okolí*. S. 42.

¹⁵⁰ Eva ULRICHOVÁ, *Veřejná odborná škola pro ženská povolání Klatovy*. Klatovy 2007, s. 664.

¹⁵¹ Z. BENEŠOVÁ, *Klatovy* 2021.

6 Lubské předměstí

Název Lubské předměstí je současným pojmem, původně se část města nazývala obdobně „Loubské“, ale později najdeme tuto část města na mapováních (I. vojenské a mapy stabilního katastru) označenou jako předměstí Vídeňské. Toto předměstí se nachází na jižní straně města a časem se zástavba tak rozšiřovala, až se v současnosti propojila s nedalekou obcí Luby, která je dnes částí okresního města Klatovy. Tato oblast byla v porovnání s ostatními předměstími nejmenší a její největší územní rozvoj nastal ve druhé polovině 19. století.

6.1 Mlýnská stoka

Lubské předměstí bylo pro město důležitou částí, jelikož tudy vedla Mlýnská stoka, která byla potřebným zdrojem užitkové vody nejen pro centrum města, ale i pro celé Pražské předměstí. Ve Vídeňské ulici se nacházela vodárenská věž, která rozváděla vodu dále do města. Kromě vodárny bychom na Lubském předměstí našli také dva vodní mlýny. Mlýnská stoka byla zřejmě vytvořena již při vzniku města ve druhé polovině 13. století a byla obyvateli využívána až do začátku 20. století.

Stoka fungovala dobře, po většinu roku v ní protékalo dostatečné množství vody, přesto během dlouhých letních nebo naopak mrazivých dnů docházelo k problému s nedostatkem vody. Přítoky v těchto obdobích nebyly tak silné, aby mohly stoku dostatečně zásobovat. Další nevýhodou stoky bylo její znečišťování, a to kvůli menší rychlosti průtoku, ale větší znečištění se objevovalo i při silných dešťových srážkách. Velký vliv na znečištění měly také odpadní vody, které do stoky občas přitékaly, jelikož neexistovala žádná kanalizace. Odpadní vody byly z města odváděny menšími stružkami mimo hradby, to ovšem zneprůjemňovalo život lidem na předměstí. Právě při větších deštích se menší stružky se špinavou vodou vyčistily, ale jejich obsah odtekl do Mlýnské stoky. Vodu i vytvořené bahno ve stoce bylo tedy nutné místními obyvateli opětovně čistit.¹⁵²

Stoka byla zásobovaná hlavním přítokem z Drnového potoka. Jako další zdroj vody se využívalo také přítoků z rybníčků v blízkém okolí Klatov, které můžeme vidět na mapování z let 1764–1768¹⁵³. Jejich některé názvy jsou zmíněny v pojednání od Jindřicha Vančury,¹⁵⁴ byly to například rybníky Sobětický, Čedík nebo Špalkovský. Drnový potok, jako nejdůležitější

---

¹⁵² J. VANČURA, *Dějiny někdejšího královského města Klatov*. svazek 1, část 1–2, s. 89.

¹⁵³ I. vojenské mapování (1764–1768).

¹⁵⁴ Jindřich VANČURA, *Staré vodní hospodářství v Klatovech*. In: Věstník Městského musea v Klatovech, Klatovy 1912, s. 43.

zdroj vody, pramení u menší obce Nemilkov a protéká přes obce Běšiny, Vrhavěč až do Klatov, kde se za městem (oblast mezi obcí Klatovy a Svrčovec) vlévá do řeky Úhlavy. Délka toku činí asi 20 kilometrů. V Klatovech potok protéká přes Lubské a Domažlické předměstí, na jehož konci město opouští.

Mlýnská stoka začínala nedaleko Lubské tvrze, kde se nacházel velký jez Drnového potoka, odtud byla část vody odváděna do stoky. Lubský statek, ke kterému jez patřil, koupilo město v roce 1544, aby tak získalo větší kontrolu nad regulací vody ve stoce.¹⁵⁵ Dále strouha pokračovala směrem k jižní části města, kde voda protékala okolo dnešních Mercandinových sadů a odtud byla vedena při dnešní Vídeňské ulici. Zde stál Panský mlýn, ze kterého byla voda tlačena vodními stroji do vodárenské věže, stojící vedle mlýna. Z vodárny byla rozváděna voda do centra města ke kašně a na Pražské předměstí. Dalším bodem na stoce byl Podbranský mlýn, který byl umístěn vně hradeb. Od tohoto mlýna postupovala voda do města, kde stoka vedla příkopem mezi vnitřními hradbami a vnějšími hradbami (parkánem). Na severní straně hradeb stoka opouštěla vnitřní město a voda stékala do Příkopského mlýna. Tento mlýn byl ke stoce přistavěn až později. Pražským předměstím procházela stoka dnešní Masarykovou ulicí a nacházel se zde další mlýn – Makovcův. Poslední mlýn na stoce byl nazýván Podšibeniční a nacházel se téměř na konci Mlýnské stoky, která se těsně za městem vracela zpět do Drnového potoka.¹⁵⁶

Polohu Mlýnské stoky máme doloženou na I. vojenském mapování, které zobrazuje vcelku podrobný zákres průběhu stoky i s jejími mlýny. Jsou na ní zachyceny ale pouze čtyři mlýny.¹⁵⁷ V mapě chybí Makovcův mlýn, což může znamenat, že nebyl tak významným pro město jako ostatní, zřejmě z důvodu malého průtoku vody. Vyznačení stoky bychom našli i na mapách stabilního katastru, na kterých jsou společně se stokou (označena názvem „Stadtgraben Bach“) zakresleny všechny mlýny.¹⁵⁸ Nejpodrobněji je Mlýnská stoka vidět na nákresu od Jindřicha Vančury, který byl publikován ve Věstníku Městského muzea Klatov.¹⁵⁹

Vodárnu i stoku po celou dobu existence vlastnilo město, naopak mlýny byly po velkou část svého fungování majetkem měšťanů nebo mlynářů. Nejstarší podobu vodárenské věže máme zachovanou na vedutě Jana Willenberga (z roku 1602),¹⁶⁰ na které je vodárna vyobrazena jako

---

¹⁵⁵ J. VANČURA, *Dějiny někdejšího královského města Klatov*. svazek 1, část 1–2, s. XXIX.

¹⁵⁶ Plánek Mlýnské stoky, viz příloha, Obr. č. 27.

¹⁵⁷ I. vojenské mapování (1764–1768).

¹⁵⁸ Mapy stabilního katastru (1824–1843), viz příloha, Obr. č. 16.

¹⁵⁹ J. VANČURA, *Staré vodní hospodářství v Klatovech*. In: Věstník Městského muzea v Klatovech, s. 48.

¹⁶⁰ Viz příloha, Obr. č. 6.

vysoká kamenná stavba zakončená cibulovou střechou. Na vzhled věže mělo vliv několik požárů, které předměstí zasáhly, například v roce 1615 nebo 1775, z toho důvodu byla věž několikrát opravována a její vzhled se postupně měnil.¹⁶¹ Vodárenská věž byla z důvodu špatného stavu v roce 1838 zbořena a nahrazena novější, jejíž podobu máme zachycenou na fotografii.¹⁶²

Tato vodárna byla zbořena v roce 1905 kvůli potřebě nového a modernějšího vodovodu pro město. Společně s věží byl srovnán se zemí také Panský mlýn. Nová vodárna byla vybudovaná v roce 1903 na místě dnešních sadů Mistra Jana Husa (dodnes nazýváno „U vodojemu“), kde ji najdeme dodnes, ale již neslouží k regulaci vody.

Původně byly na stoce postaveny čtyři mlýny, které vznikly zřejmě krátce po vytvoření strouhy v průběhu 14. století. Později, v roce 1461, byl přistaven pátý mlýn – Příkopský.¹⁶³ Panský mlýn byl pravděpodobně prvním postaveným mlýnem při stoce, který vznikl v době založení města a spolu s vodárenskou věží byl důležitou stavbou pro přívod vody do města. Původně byl mlýn pojmenován jako Smysl, později jako Baťkovský (podle mlynáře Baťky) a od změny vlastnictví mlýna ve prospěch města se mu začalo říkat Panský. Tento název vydržel až do počátku 20. století.¹⁶⁴ Panský mlýn byl nejprve soukromým majetkem a během 16. století přešel pod správu města, ve které zůstal až do konce 18. století, kdy mlýn koupila rodina Formánků.¹⁶⁵ Na konci 19. století bylo rozhodnuto o rozšíření Vídeňské ulice a vytvoření nového vodovodu, a tak byl v roce 1901 mlýn městem odkoupen a později zbořen.¹⁶⁶

Následujícím mlýnem na stoce byl Podbranský mlýn, který svůj název získal od místa, kde se nacházel – pod branou hradeb. Jeho nejstarším známým majitelem byl Friczek z Loun, další zmínky o mlýnu jsou z 15. století, kdy jeho vlastníkem byl Tóma z Klatov, jenž později odkázal v závěti svůj majetek bratru Viktorovi a jeho rodině.¹⁶⁷ Ke konci 19. století začal být Podbranský mlýn využíván jako zdroj vody pro nově vznikající továrny vyrábějící prádlo, kterých na Lubském předměstí vzniklo několik. Podbranský mlýn byl v roce 1909 odkoupen městem od Antonína Maška a následně zbourán.¹⁶⁸

---

¹⁶¹ L. SÝKOROVÁ, *Klatovy*. S. 280.

¹⁶² Viz příloha, Obr. č. 21.

¹⁶³ J. VANČURA, *Staré vodní hospodářství v Klatovech*. In: Věstník Městského musea v Klatovech, s. 73.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 61–63

¹⁶⁵ L. SÝKOROVÁ, *Klatovy*. S. 65.

¹⁶⁶ J. VANČURA, *Staré vodní hospodářství v Klatovech*. In: Věstník Městského musea v Klatovech, s. 86.

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 38.

Nedaleko Podbranského mlýna stávala zřejmě předměstská lázeň, o které máme první zmínky z 15. století (za vlády Jiřího z Poděbrad), kdy byl Podbranský mlýn převeden do vlastnictví rodiny Tómy z Klatov. Dědictvím přešel majetek na jeho bratra Jindřicha Viktora, který získal mlýn, dvůr (později nazýván jako Viktorovský) a lázeň na předměstí.¹⁶⁹ Od 15. století museli majitelé lázně rodině vlastníci Podbranský mlýn umožňovat bezplatné mytí v lázni, jelikož od mlýna vedla menší stoka, která lázeň zásobovala vodou. V 17. století byl lazebníkem těchto lázní Jan Wirt, který měl spory s mlynářem kvůli uplatňování práva na bezplatné využívání, dalším vlastníkem byla rodina Wirtzinků, která k lázni přidala výsadu šenku a později byla lázeň zrušena.¹⁷⁰ Na místě lázně a hostince stávala později továrna na prádlo a dnes zde najdeme hlavní sídlo firmy Joka.

Jak už bylo zmíněno výše, nejmladším mlýnem na stoce byl Příkopský mlýn, který vznikl u severozápadní strany hradeb (u dnešní Plzeňské ulice). Tento mlýn patřil k menším, a tak se během jeho existence vystřídal mnoho majitelů. Dalším malým mlýnem byl Makovcův mlýn. Kolem roku 1383 ho vlastnil měšťan Schopp,¹⁷¹ ale od 16. století se mlýn stal majetkem Jana Makovce, podle něhož pak nesl mlýn svůj název. Problémem tohoto mlýna byl nejspíše slabý proud toku, a proto byl později postaven o něco výše Příkopský mlýn.¹⁷² Od Makovcova mlýna vedla stoka dále směrem na sever a kousek za ním přijímala menší přítok ze studánky Klatovky, který zvýšil průtok natolik, aby byla voda ve stoce schopna pohánět i poslední Podšibeniční mlýn. Tyto poslední dva mlýny na stoce patřily k Pražskému předměstí a během 14. století náleželo jejich vlastnictví několik let také křižovníkům z klatovského špitálu. V letech 1908–1911 koupilo město zbylé mlýny a všechny byly postupně odstraněny.¹⁷³

Mlýnská stoka přestala být využívána z důvodu jejího častého znečištění a kvůli nedostačujícím potřebám pro obyvatele. Už během 19. století začínalo být znečištění stoky daleko větší než obvykle, a především ve druhé polovině 19. století byla stále pokračující situace se znečištěním vážná. Příčinou silnějšího znečištění byl především zvětšující se počet obyvatel a velký rozvoj průmyslu. Situace byla tak neúnosná, že obyvatelům hrozily zdravotní potíže z užívání vody ze stoky. Město proto zakázalo praní prádla a mytí nádobí a zároveň cokoli do vody odhazovat (popel, splašky, odpadky), aby zabránilo dalšímu znečišťování vody. V této době bylo rozhodnuto o zřízení nového moderního vodovodu, který byl nakonec vybudován na samém

---

¹⁶⁹ J. VANČURA, *Dějiny někdejšího královského města Klatov*. svazek 1, část 3, s. 625.

¹⁷⁰ J. VANČURA, *Staré vodní hospodářství v Klatovech*. In: Věstník Městského musea v Klatovech, s. 65.

¹⁷¹ LE II., s. 79, č. 347.

¹⁷² J. VANČURA, *Staré vodní hospodářství v Klatovech*. In: Věstník Městského musea v Klatovech, s. 103, 104.

¹⁷³ Tamtéž, s. 38.

konci 19. století. Mlýnská stoka přestala být používána v roce 1910 a z důvodu rozšiřující se zástavby byla postupně zasypána.¹⁷⁴

6.2 Městské sady

Pro vznik nových městských sadů bylo vybráno místo na okraji Lubského předměstí, mezi cestami na České Budějovice a Pasov. Této oblasti se říkalo na Veliké louce a byla to jedna z nejúrodnějších částí města, a proto zde byl v minulosti ve velkém pěstován chmel. Po skončení chmelařské éry v Klatovech zůstalo místo nadále využíváno k zemědělským pracím a bývalé chmelnice se přeměnily v pole a pastviny pro dobytek, který tam vodili místní obyvatelé z předměstí.¹⁷⁵

V letech 1841–1845 byl vytvořen nový rozsáhlý přírodní park s empírovou kolonádou a anglickými zahradami.¹⁷⁶ Na severním okraji parku se nacházel poměrně velký rybník s menším ostrůvkem uprostřed. Rybník je zachycen již na I. vojenském mapování, ovšem bez ostrůvku. Ten je poprvé na mapě zaznamenán až na plánu z roku 1914.¹⁷⁷ Ostrůvek byl zřejmě v rybníku dodatečně vytvořen při výsadbě městských sadů. Přírodní anglický park nechal vybudovat hrabě František Mercandin,¹⁷⁸ podle něhož jsou sady dnes pojmenovány.

Na mapách stabilního katastru nejsou městské sady ještě zobrazeny, zakreslen je pouze už zmiňovaný rybník, okolo jsou pole a louky. První zachycenou podobu máme na fotografii z roku 1912, na které vidíme kolonádu s bohatým porostem stromů.¹⁷⁹ V dolním rohu obrázku je možné zpozorovat kašnu, která se nacházela v prostoru před kolonádou. Ta je na fotografii zakryta keři, takže je vidět pouze střecha, nikoliv její sloupovář. Územní rozlohu městských sadů můžeme vidět na dalším plánu Klatov z roku 1914 od Adolfa Schoříka.¹⁸⁰ Sady měly podobu rozsáhlého parku s mnoha vysázenými stromy a keři a zhruba uprostřed sadů stála empírová stavba kolonády. Celý park byl propojen velkým množstvím cestiček.

V roce 1945 se o městských sadech zmiňuje ve své knize Václav Wagner,¹⁸¹ který popisuje park jako přerostlý a velmi neupravený a vnímá to jako znehodnocení celých sadů a kolonády. Tento stav byl určitě ovlivněn událostmi druhé světové války, ale i přesto autor obviňuje vedení města ze špatného stavu parku. Postupně se ale vzhled parku začal zlepšovat a sady se opět

---

¹⁷⁴ J. VANČURA, *Staré vodní hospodářství v Klatovech*. In: Věstník Městského musea v Klatovech, s. 51.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 43.

¹⁷⁶ V. WAGNER, *Klatovy*. S. 109.

¹⁷⁷ Schoříkův plán Klatov, viz příloha, Obr. č. 26.

¹⁷⁸ František BURIÁNEK – Jan PILAŘ – Ladislav STEHLÍK, *Klatovy*. Praha 1971, s. 42.

¹⁷⁹ Viz příloha, Obr. č. 25.

¹⁸⁰ Schoříkův plán Klatov, viz příloha, Obr. č. 26.

¹⁸¹ V. WAGNER, *Klatovy*. S. 109.

staly odpočinkovým místem pro obyvatele města. Během druhé poloviny 20. století se sady stávaly místem pro hromadné oslavy svátků (například 1. máj), jinak byl park ale navštěvován spíše méně, proto také restaurace, zřízená v budově kolonády, byla otevřena jen příležitostně. Na okraji parku vzniklo také dětské dopravní hřiště, které bylo velmi využíváno školkami i základními školami.¹⁸² Toto dopravní hřiště fungovalo až do počátku 21. století, kdy přestalo být oficiálně využíváno a jeho stav se pomalu zhoršoval. Nejnovější podoba sadů je z období let 2017–2019, kdy proběhla celková rekonstrukce kolonády, byla postavena nová fontána, došlo k revitalizaci zeleně a obnově starých cest. Dnes je celý prostor u kolonády obyvateli města velmi využíván a oblíbený, a to nejen z důvodu pravidelně otevřené kavárny Kolonáda, ale i kvůli menším letním koncertům, které se zde konají.

Mercandinovy sady na Lubském předměstí nebyly jedinými, které ve městě vznikly. Po postupném bourání městských hradeb začaly být zřizovány na okraji historického jádra další sady, například v 60. letech 19. století byly vysázeny nové sady Komenského (dnešní Vrchlického sady) a pod starou jezuitskou kolejí sady Pod Brankou (dnešní sady Na Valech).¹⁸³ Tyto přírodní parky byly postupně vytvořeny na jihozápadní, jižní a východní straně někdejších hradeb kolem města.

6.3 Vojenské kasárny

Vojenská správa v Klatovech převzala v 18. století budovu bývalé jezuitské koleje (po zrušení řádu v roce 1773), která byla přeměněna v kasárny pro dragounský pluk Kolowratův. Později ale byly na Vídeňském předměstí postaveny kasárny několikrát větší. Sídlo vojáků se přesunulo do oblasti mezi Drnovým potokem a železniční tratí na západní straně Lubského předměstí. Celý komplex byl dokončen v roce 1896 a jeho část byla určena jako jízďárna pro jezdecký pluk.¹⁸⁴ Jak velký prostor kasárny zabíraly můžeme vidět na Schoříkově plánu Klatov.¹⁸⁵ V roce 1910 Klatovy obývalo téměř 600 vojáků.¹⁸⁶ Objekt kasáren byl v roce 1934 pojmenován jako Dragounské kasárny Antonína Švehly a před kasárnami byl postaven pomník Antonína Švehly, který zde najdeme dodnes.¹⁸⁷

---

¹⁸² Z. BENEŠOVÁ, Klatovy 2021.

¹⁸³ J. VANČURA, *Staré vodní hospodářství v Klatovech*. In: Věstník Městského musea v Klatovech, s. 38.

¹⁸⁴ F. PLÁNIČKA – A. SMOLÁK – E. FLAT. *Klatovy: město a okolí*. Praha 1936, s. 62.

¹⁸⁵ Schoříkův plán Klatov (1914), viz příloha, Obr. č. 26.

¹⁸⁶ SOkA, *Kronika města Klatovy 1905–1956*. fond AM Klatovy, č. fondu 798, inv. č. 1147, sign. OK 61, s. 22.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 107.

6.4 Hostince

Lubské předměstí bylo částí, kde se nacházel velký počet hostinců již od 18. století, jelikož se na tomto předměstí vyskytoval dříve velký počet chmelnic. Není proto divu, že právě zde vzniklo nejvíce hostinců v porovnání s ostatními předměstími. Dokladem velkého výskytu chmelnic je zachování názvu „Na Chmelnici“, což dnes označuje oblast od Vídeňské ulice směrem k Drnovému potoku. Jedním z prvních pohostinství tohoto předměstí byl pravděpodobně hostinec „U zeleného věnce“, jehož výsada šenku pochází z roku 1773 a náležela k nové chalupě hospodářského dvora (č. 14/IV).¹⁸⁸ Od konce 19. století se této hospodě začalo říkat podle majitele Josefa Prantla „U Prantlů“. Dům, ve kterém se hostinec nacházel, najdeme ve Vídeňské ulici dodnes, ale již neslouží těmto účelům, ale je v něm umístěn obchod.

Ve roce 1791 byl povolen výčep piva hned dvěma hostincům, a to „U Bílého lva“ a „U Zlatého slunce“.¹⁸⁹ Hostinec „U Bílého lva“ se nacházel ve Vídeňské ulici (čp. 29/IV), po první světové válce byl uzavřen z důvodu konkurence protilehlého hotelu „Menčík“ a jeho budova byla v roce 1965 zbořena.¹⁹⁰ Hotel Menčík byl postaven na konci 19. století v místech starších domů čp. 8 a 9, tento hotel byl o mnoho větší než hostinec naproti v ulici, a tak přebíral větší klientelu staršímu podniku. V přízemí hotelu se nacházela restaurace, v mezipatře divadelní sál a v patře pokoje pro hosty. Po druhé světové válce byl ale hotel také zrušen a budova byla přeměněna na kino „Šumava“, které zde funguje i v současnosti.¹⁹¹ Hostinec „U Bílého lva“ patřil zřejmě v 19. století k nejvýznamnějším, jak pro obyvatele města, tak návštěvníky z okolí, jelikož jeho polohu máme vyznačenou na mapě stabilního katastru. Na ní je hostinec, jako jediný na předměstí, vyznačen vlajčkou.¹⁹² Hostinec „U Zlatého slunce“ stával v dnešní Komenského ulici (čp. 3/IV) a fungoval o něco déle než předchozí. Na konci 19. století jeho část sloužila ke cvičení Sokolů (než byla postavena nová tělocvična v místech bývalé hradební Špitálské brány), ale od 30. let se hostinec změnil spíše v noční bar s dámskou obsluhou. V 50. letech byl podnik znárodněn a v domě začala být provozována školní družina a jídelna. Tato budova byla taktéž zbořena, ale až v roce 1993.¹⁹³

---

¹⁸⁸ Archiv Vlastivědného muzea, fond Písemná pozůstalost J. Vančury, N 73.

¹⁸⁹ Tamtéž.

¹⁹⁰ I. RUBÁŠ, *Staré klatovské hostince*. S. 20.

¹⁹¹ Tamtéž, s. 26.

¹⁹² Mapy stabilního katastru. Viz příloha, Obr. č. 17.

¹⁹³ I. RUBÁŠ, *Staré klatovské hostince*. S. 31.

Hostinec „U Zlaté husy“ patřil k těm nejznámějším na Lubském předměstí, nalézal se ve Vídeňské ulici v domě č. 17/IV a přímo naproti stál Panský mlýn s vodárenskou věží. Na jeho místě se původně vyskytoval hospodářský dvůr, který ale v roce 1689 vyhořel a místo něj byla postavena nová budova, která později sloužila jako hostinec. V roce 1827 získal tento objekt výsadu zájezdního hostince.¹⁹⁴ Tento objekt je stále využíván jako hospoda a vzhledem k dlouhé tradici nese i dnes název „Zlatá husa“.

Další hostinec „Kocanda“¹⁹⁵ se nacházel v dnešní Podbranské ulici na Lubském předměstí. Nejsou o něm zprávy z počátků existence, ale v roce 1897 byl podniku udělen úřadem zákaz činnosti z důvodů mravních a bezpečnostních.¹⁹⁶ Dalšími hostinci na předměstí byly například „Pod Brankou“ (nedaleko hostince „Kocanda“), „Na Zastávce“ (čp. 128), „Na Kolonádě“ nebo hostinec „Boškovna“ (v dnešní Puškinově ulici, budova Domova mládeže pro žáky Obchodní akademie).

6.5 Továrny

Během druhé poloviny 19. století vzniklo na Lubském předměstí několik továren a dílen, například továrna na cikorii. Největší rozmach však zažily továrny na prádlo. Na předměstí vznikly hned čtyři prádelnické továrny v oblasti mezi Vídeňskou ulicí a Drnovým potokem. Jejich polohu máme zaznačenou na plánu Klatov z roku 1914.¹⁹⁷ Prádelnické továrny byly nazývány podle jejich vlastníků. Největší továrnou byla Kottal a Stadler, dále pak továrna na prádlo Felix a Steindler, Rosebaum a Perelis a poslední továrnu provozovali Joss a Löwenstein.¹⁹⁸ V Klatovech ale byly vybudovány další dvě prádelnické továrny, a to sice na Pražském předměstí v oblasti Koldinovy a Plzeňské ulice.¹⁹⁹

Klatovy se během pár let staly centrem textilního průmyslu v širokém okolí. I ze statistik je patrné, že továrny se stále rozrůstaly, v roce 1899 bylo v textilním průmyslu zaměstnáno v Klatovech 1 148 lidí a před první světovou válkou to bylo již asi 2 500 lidí. Klatovské textilnictví bylo zaměřeno spíše na výrobu pánského prádla, tomu přispívalo i fungování vojenských kasáren, pro jejichž vojáky dodávaly továrny své zboží.²⁰⁰

---

¹⁹⁴ Archiv Vlastivědného muzea, fond Písemná pozůstalost J. Vančury, N 73.

¹⁹⁵ Ze zkomoleniny německého „Gott sein dank“. I. RUBÁŠ, *Staré klatovské hostince*. S. 16.

¹⁹⁶ Archiv Vlastivědného muzea, fond Písemná pozůstalost J. Vančury, N 73.

¹⁹⁷ Schoříkův plán Klatov (1914), viz příloha, Obr. č. 26.

¹⁹⁸ L. SÝKOROVÁ, *Klatovy*. S. 313.

¹⁹⁹ Schoříkův plán Klatov (1914).

²⁰⁰ L. SÝKOROVÁ, *Klatovy*. S. 333.

6.6 Ulice Národních mučedníků

Ulice Národních mučedníků se nachází nedaleko Vídeňské ulice. Tyto dvě cesty spojovala Bozděchova ulice, dnes se v prostoru mezi ulicemi nachází bytová zástavba, která je navíc oddělena poměrně novou ulicí – Školská. Na začátku 20. století se ulice Národních mučedníků nazývala Palackého, na ní plynule navazovala ulice Janovského (dnes Hostašova), která pokračovala až ke Komenského sadům (dnes Vrchlického sady).²⁰¹ Ulice Národních mučedníků se začala pomalu rozrůstat až na počátku 20. století, do té doby se v oblasti ulice rozprostíraly louky.

První stavbou v Janovského ulici byla budova nového secesního spořitelního domu, která byla dokončena v roce 1907. Už od prvních let byla část domu užívána pro muzejní účely. V roce 1936 došlo k výstavbě nové budovy spořitelny na klatovském náměstí, a tak zůstala starší secesní budova ve správě muzea, které zde sídlí dodnes.²⁰² Městské muzeum bylo v roce 1934 na počest významného regionálního historika přejmenováno na „Muzeum doktora Karla Hostaše“²⁰³

Jelikož oblast Klatov měla původně spíše zemědělský charakter, bylo pro Klatovy důležité, aby zde byla otevřena nová hospodářská škola zemědělsky zaměřená. Tato škola byla založena v roce 1872 a během prvních let existence vystřídala několik sídel. Původně školu žáci navštěvovali na statku JUDr. Romana Hrušky v Beňovech, ale později byla škola přesunuta na Domažlické předměstí do domů číslo 23 a 52. V roce 1902 byla na Lubském předměstí postavena nová budova školy, ve které sídlí zemědělská škola dodnes.²⁰⁴

V ulici Národních mučedníků vznikly další dvě školy. Z důvodu nedostačující kapacity obchodní školy v centru města (stará budova gymnázia), bylo rozhodnuto o výstavbě nové budovy školy na Lubském předměstí v místech naproti zemědělské škole. V roce 1925 byla stavba dokončena, později byla budova určena pro základní školu, kterou zde najdeme dodnes (ZŠ Masarykova). Poslední budovou školy vystavěnou v této ulici byla základní škola s gymnáziem. Do provozu byla škola uvedena v roce 1959, později pojmenovaná Základní škola Antonína Zápotockého.²⁰⁵ V současnosti probíhá v budově výuka gymnázia Jaroslava Vrchlického.

²⁰¹ Schoříkův plán Klatov (1914), viz příloha, Obr. č. 26.

²⁰² L. SÝKOROVÁ, *Klatovy*. S. 357.

²⁰³ SOkA, *Kronika města Klatovy 1905–1956*. fond AM Klatovy, č. fondu 798, inv. č. 1147, sign. OK 61, s. 108.

²⁰⁴ L. SÝKOROVÁ, *Klatovy*. S. 365.

²⁰⁵ F. BURIÁNEK – J. PILAŘ – J. ŠMÍD, *Klatovy – město a okolí*. S. 95.

7 Závěr

Hlavní část bakalářské práce shrnuje urbanistický a architektonický vývoj na klatovských předměstích tím, že zachycuje nejdůležitější objekty, které zde vznikaly, a jejichž stav se postupně měnil. Žádnou souhrnnou publikaci o klatovských předměstích v regionální literatuře nenajdeme, a proto by tato práce měla doplnit a na jednom místě soustředit informace o tématu. Prudký územní rozvoj celé město zaznamenalo od konce 19. století a po celé 20. století se stále rozšiřovalo. Území města se zároveň zahušťovalo, a to především na předměstích, kde byl na rozdíl od centra volný prostor pro další výstavbu. Změny nastaly i v prostorech starších historických objektů, které byly často nahrazeny novými budovami, a jejichž dokumentace je tudíž možná jen díky zachovalým písemným, vizuálním a kartografickým pramenům.

Trhová osada Klatov byla ve 13. století zřejmě již významnější než jiná místa v okolí, jelikož jako jedna z prvních v regionu měla vystavěn kamenný románský kostel. Později, ve 14. století, v blízkém okolí Klatov vznikaly další kostely například v obci Kydliny, Štěpánovice nebo Luby. Takový počet kostelů v blízkosti ostatních královských měst, jako Sušice a Domažlice, nenalezneme. Užší oblast Klatov byla zřejmě hojně a hustě osídlena, to dokládá i dnes poměrně vysoký počet obcí v blízkém okolí. Historický rozvoj Klatov zaznamenáváme dlouhodobě i v počtu obyvatel, kterých má město i v současnosti přibližně dvakrát větší počet než Sušice nebo Domažlice.

Jedním z hlavních důvodů hustého osídlení oblasti Klatov byly tři důležité cesty. Starší osada vznikla nedaleko křižovatky těchto cest. První vedla z Plzně a jižně od osady se rozdvjovala. Tuto vidlici můžeme vidět již na I. vojenském mapování. Další cesta vedla od Špitálské brány přes Drnový potok (směrem na Domažlice), a proto bylo nezbytné vytvořit přes potok most. Nejprve zde byla využívána dřevěná lávka a v 17. století byl přes potok vystavěn první kamenný most v Klatovech. Takto byly cesty využívány až do druhé poloviny 20. století, kdy došlo k vybudování nového silničního průtahu městem. Tím byla cesta vedoucí na Domažlice spojena s cestou na Plzeň v oblasti blízko původních hradeb (dnešní Plzeňská a Tyršova ulice). Tento zásah velmi přeměnil urbanistickou strukturu především Pražského předměstí.

Původním obyvatelstvem nově vzniklého města byli převážně němečtí osadníci. Ti se ovšem ve většině přesunuli do centra města a předměstí postupně obydlovali spíše Češi. Německé obyvatelstvo žilo ve městě z velké části až do husitského převratu. Někteří obyvatelé německé národnosti ve městě zůstali, ale časem se počestili. Od 15. století převažovala v celém městě již

česká národnost.²⁰⁶ I když toto místo osidlovalo zprvu německé obyvatelstvo, vznikla zde ve 12. století rotunda, kterou považujeme za první kamennou stavbu v lokalitě osady. Tato rotunda byla zasvěcena sv. Jiří, což bylo v raném středověku v Čechách poměrně typické patrocinium. Přestože se osada Klatov nacházela poměrně blízko německých hranic a žili zde zřejmě spíše obyvatelé německé národnosti, výskyt rotundy a její zasvěcení sv. Jiří snad ukazuje na vliv českého prostředí.

V západních Čechách byla první rotunda vystavěna v přemyslovském hradišti Hůrka (původní osídlení Plzně, dnes název Starý Plzenec). Ta byla také pravděpodobně v době vzniku klatovské rotundy její nejbližší obdobou. Později, na začátku 13. století,²⁰⁷ byla postavena další románská stavba ve Zborovech (nedaleko Plánice), kde byla později původní rotunda přestavěna ve větší kostelík sv. Jana Křtitele, který je zachován dodnes i s prvky románské rotundy. O dalších rotundách v západních Čechách žádné dochované informace nemáme, nelze ale vyloučit, že se jich v této oblasti nacházelo více. Klatovská osada byla důležitým obchodním místem pro styky se sousedním Německem a důležitým hradištěm v Plzni, a proto byla díky své poloze kolem roku 1260 povýšena Přemyslem Otakarem II. na královské město, jako jedno z prvních v západních Čechách.

Na nákresu od F. Vaňka²⁰⁸ je rotunda zobrazena s kuželovou střechou s lucernou, což bylo typické právě pro mladší rotundy (12. století). Častější také byl půlkruhový tvar apsidy,²⁰⁹ na nákresu je ale zakreslen čtvercový presbytář, který mohl být dodatečně přistaven nebo se jedná o pozdější založení kostela, na konci 12. století. Jelikož byl v první polovině 13. století na hřbitově za městem přistavěn u rotundy kostel se zasvěcením sv. Jakuba, dá se předpokládat, že starší rotunda byla přeměněna na karner. Podle písemných pramenů přibyl ve druhé polovině 14. století na hřbitově poslední, třetí kostel, zasvěcený sv. Michalovi.

Výskyt tří kostelů na jednom hřbitově není v západních Čechách obvyklý, žádné královské město takový počet kostelů na jednom místě nemělo. Špatný stav a nedostačující kapacita kostelů se obvykle řešila přestavbou starého kostela. V tom jsou Klatovy poměrně výjimečné, jelikož tři kostely stály na hřbitově celá čtyři století a bohužel až nešťastná náhoda tento stav změnila. Od druhé poloviny 18. století na Svatojakubském hřbitově stál pouze kostel sv. Michala, který zde najdeme dodnes.

---

²⁰⁶ J. VANČURA, *Dějiny někdejšího královského města Klatov*. svazek 1, část 1, s. XXVIII.

²⁰⁷ Památkový katalog, *Kostel sv. Jana Křtitele*. Národní památkový ústav. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-jana-krtitele-14945826> (25. 3. 2021).

²⁰⁸ Viz příloha, Obr. č. 3.

²⁰⁹ Jaroslav HEROUT, *Slabikář návštěvníků památek*. Praha 1980, s. 218.

Společně se vznikem města se začalo rozvíjet především Pražské předměstí, jako předchůdce nového města, ale i Domažlické předměstí. Jeho hlavním objektem byl špitálský dvůr s kostelem sv. Ducha, později sv. Rocha. Jeho prvními správci byli křižovníci s červenou hvězdou, což potvrzuje i celková stavba dvora, jelikož je velmi podobná křižovnickým objektům v Praze, například klášteru křižovníků s červenou hvězdou u bývalého Juditina mostu z poloviny 13. století. Zde byl východně umístěn kostel sv. Ducha a na severní straně se rozkládal hospodářský dvůr.²¹⁰ Takové rozmístění nalezneme i v Klatovech.

Městské špitály se nejčastěji stavěly mimo hradby poblíž hlavní cesty, aby byly přístupné ve dne i v noci co nejvíce lidem, jelikož městské brány se na noc zavíraly.²¹¹ Řeka nebo potok byla důležitým zdrojem vody, která zajišťovala hygienické zázemí. Špitál byl postaven u hlavní komunikace vedoucí z Klatov směrem na Domažlice, stál nedaleko Drnového potoka a téměř naproti Špitálské bráně za hradbami. Umístění klatovského špitálu tedy není výjimkou a splňuje všechny ve středověku obvyklé zásady.

Nejbližší špitál křižovníků s červenou hvězdou se nacházel v Sušici a vznikl v polovině 14. století u hřbitovního kostela Nanebevzetí Panny Marie. Tamní kostel měl být původně součástí augustiniánského kláštera, který ale nakonec nevznikl.²¹² Umístění špitálu je shodné s tím v Klatovech, stával na předměstí u cesty nedaleko řeky Otavy. Sušický špitál byl rovněž křižovníky opuštěn během husitských válek, ale na rozdíl od Klatov město jeho správu nepřevzalo, a tak špitál zanikl. Dochoval se pouze kostel, kolem kterého byl zřízen hřbitov, ten byl zrušen ve 20. století. Oproti Klatovům vznikl na sušickém předměstí po třicetileté válce kapucínský klášter s kostelem sv. Felixe, tento objekt kláštera zde můžeme na Horním předměstí najít i v současnosti.²¹³

Dalším regionálním příkladem pro možnou komparaci je špitál v Tachově, kde byl založen v první polovině 14. století špitál s kostelíkem sv. Máří Magdalény a sv. Alžběty. Ten byl opět umístěn za hradbami u řeky Mže. V období husitských nepokojů byl špitál křižovníky rovněž opuštěn a v polovině 15. století byl přestavěn na františkánský konvent.

Špitál v Klatovech patřil tedy k nejstarším v západních Čechách. Umístění špitálů a odchod křižovníků z měst je spojen s husitskými válkami, což bylo velmi časté i v ostatních městech

---

²¹⁰ Praha archeologická, *Klášter křižovníků s červenou hvězdou a pozůstatky Juditina mostu*. Dostupné z: <http://www.praha-archeologicka.cz/p/289?tgo=35>. (25. 3. 2021).

²¹¹ V. BĚLOHLÁVEK, *Památní kniha k sedmisetletému založení českých křižovníků s červenou hvězdou*. Praha 1933, s. 66.

²¹² Pavel VLČEK – Petr SOMMER – Dušan FOLTÝN, *Encyklopedie českých klášterů*. Praha 1997, s. 650.

²¹³ Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. VII. díl*. Praha 2008, s. 201, 202.

Čech. Většina špitálů pak přešla pod správu města nebo byly úplně zrušeny a později zanikly.²¹⁴ Ve srovnání s ostatními špitály v této oblasti byl ten klatovský pod správou města zachován nejdéle a máme o něm i více dochovaných zpráv. Nebýt tedy stavby nového okresního domu ve 30. letech 20. století, byla by v Klatovech dochovaná cenná historická památka, o níž se zachovaly první zmínky už z konce 13. století.

Vznik mnoha hostinců ve městě byl spojen s několika městskými pivovary a pěstováním chmelu v minulosti. Ještě v 18. století se někteří hospodáři pokoušeli o obnovení několika chmelnic, ale ne příliš úspěšně. Podobnou tradici pěstování chmelu zaznamenáme i v Sušici, kde sladovnické cechy patřily do 18. století k nejdůležitějším ve městě. Hostince vznikaly nejprve v centru města pro bohatší měšťany, později se jejich zakládání přesunulo i na předměstí. Během 19. století jich bylo na předměstích otevřeno mnoho, ale většina neměla dlouhého trvání. K rozšiřování hostinců přispíval rozvoj dopravy i průmyslu a na konci 19. století se objevují první hotely. Z výstavby mnoha hostinců na předměstích vyplývá, že byla poměrně hojně navštěvována obchodníky, místními měšťany i obyvateli předměstí.

Klatovská předměstí se na konci 19. století stala místem pro zakládání nových průmyslových dílen a továren, a tím byla zahájena hospodářská i sociální přeměna města z částečně zemědělské oblasti v průmyslovou. Proces industrializace se postupně objevoval v 19. století ve většině českých městech. Industrializace přinesla potřebu rozšiřování města. Tento rychlý územní rozvoj během necelých osmdesáti let nám na příkladu Klatov ukazuje porovnání císařských otisků map Stablního katastru (1837) a plánu A. Schořika z roku 1914. Město se v tomto období začalo rozšiřovat do všech světových stran. Největší nárůst počtu domů a továren ovšem vidíme na Domažlickém a Lubském předměstí. Hospodářský vzestup i zvyšování počtu domů a obyvatel dokládá sčítání z roku 1910, kdy mělo město 14 386 obyvatel a 832 domů.²¹⁵

Ve 20. a 30. letech byly z hlediska urbanismu na předměstích oblíbené především nové oblasti vilových čtvrtí. To se týkalo především Domažlického a Lubského předměstí, na kterých čtvrti plynule navazovaly na jejich okraje. V těchto oblastech, zejména Pod Hůrkou a Pod Vodojemem, máme vilové čtvrti zachované dodnes, některé domy jsou již přestavěny, ale stále zde najdeme i původní vily. V období 1. republiky byla ve všech větších městech tato zástavba častá, vznikala na prázdných nezastavěných plochách a obvykle navazovala na okraj města. Novým trendem v architektuře se stal ve 20. a 30. letech funkcionalismus, který se v Klatovech

---

²¹⁴ P. SVOBODNÝ – L. HLAVÁČKOVÁ, *Dějiny lékařství v českých zemích*. S. 47.

²¹⁵ SOKA, *Kronika města Klatovy 1905–1956*. fond AM Klatovy, č. fondu 798, inv. č. 1147, sign. OK 61, s. 22.

začal objevovat až ve 30. letech, ale nestal se převládajícím. Do té doby dominovaly spíše historizující slohy.²¹⁶

V 60. letech došlo v Klatovech k rozhodnutí rozšíření silnice skrze město (Plzeňská ulice), a tak byla odstraněna velká část historického Pražského předměstí. Zmenšeno bylo náměstíčko Na Rybníčkách a všechny budovy na západní straně byly zbořeny. Na tomto místě byl vybudován silniční průtah a na jeho okraji panelové domy. Tím byla původní urbanistická struktura celého předměstí zcela přeměněna. Klatovy se tedy nevyhnuly v období minulého politického režimu bezohlednému bourání historicky cenných objektů, naštěstí se ale v dobrém stavu zachovalo historické jádro města se svými dominantami. V dalším západočeském městě Tachově byla situace podobná, ale proběhlo zde poněkud masivnější bourání na všech předměstích, jejichž původní urbanistická struktura byla téměř zničena. Na předměstích začala na konci 50. let vznikat nová rozsáhlá panelová zástavba a na východní straně od města byla postavena velká průmyslová zóna. Oproti předměstí se poměrně dobře zachovala urbanistická struktura v historickém jádru.²¹⁷ Na rozdíl od těchto dvou měst se Sušici velké demolice uvnitř města i na předměstích vyhnuly. Kolem hlavního centra byl vybudován silniční obchvat, a tak nebylo nutné starou zástavbu ve velkém odstraňovat a nové obytné čtvrti vznikaly plynule za historickými částmi, například tak jako na Lubském předměstí v Klatovech.

Na Pražském předměstí došlo postupně k výstavbě celkově pěti sakrálních staveb, a proto bylo předměstí považováno za nejvýznamnější, bohužel se do dnešní doby dochoval pouze jeden kostel a kaple. Původním centrem Domažlického předměstí byl špitál s kostelem, od konce 19. století se ale začalo předměstí stávat průmyslovým centrem s velkým množstvím továren. Lubské předměstí se odlišovalo tím, že bychom zde dnes ani v minulosti nenašli žádnou sakrální stavbu. Toto předměstí zřejmě obývalo mnoho lidí živící se zemědělstvím, jelikož už od počátku se zde nacházelo mnoho luk, polí a především chmelnic. Toto předměstí se ve 20. století rozrůstalo ze všech nejvíce. Část Lubského předměstí se přeměnila z městské periferie na vilovou čtvrť pro bohatší obyvatele, která se rozšiřovala postupným zastavováním luk a polí. Z tohoto předměstí se během jednoho století stala velmi oblíbená část města s dodnes zachovanými honosnými vilami v oblasti od ulice Národních mučedníků směrem k vodojemu.

Ze srovnání předměstí vyplývá, že každé předměstí si prošlo poněkud odlišným urbanistickým vývojem, i když jsou tyto historické oblasti předměstí přibližně stejně staré. Vývoj Klatov byl velice ovlivňován svou polohou a zároveň politickými událostmi v zemi, například město velmi

---

²¹⁶ A. KŘÍŽKOVÁ, *Architektura a urbanismus v Klatovech 1895–1945*. S. 50.

²¹⁷ K. KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. VII. díl. Praha 2008, s. 432, 433.

zasáhlo husitské hnutí, ke kterému se většina obyvatel města připojila. Zaznamenaný vývoj historických předměstí a jejich budov je podobný stavu, který probíhal v ostatních královských městech v západních Čechách.

Na základě předchozího shrnutí a komparace docházím v případě klatovských předměstí k následujícím tezím:

- 1) V oblasti Pražského předměstí se nacházela původní osada, která se stala důležitým regionálním centrem, a to především díky své poloze na křižovatce dvou významných cest vedoucích za hranice přemyslovského státu. V porovnání s okolím se významu osady Klatov přibližuje osídlení Domažlic, kde rovněž vznikla předlokační osada s kostelem sv. Jakuba, kterou bychom dnes našli pod městem na Dolním předměstí. Dá se tedy předpokládat, že původní trhová osada Klatov patřila k nejvýznamnějším místům v západních Čechách. Důležitost oblasti Klatov potvrzuje i vytvoření nového královského města vedle původní osady již kolem roku 1260, což znamená, že Klatovy byly založeny jako jedno z prvních měst v západních Čechách.
- 2) Původní osada (Pražské předměstí) Klatov vznikla nedaleko od křižovatky dvou cest (do Pasova a do Českých Budějovic), jejichž rozdělení se nacházelo jižně od osady, v místech pozdějšího Lubského předměstí. Nové město bylo postaveno přímo na cestě z Plzně, ještě před jejím rozdělením. Na cestě, procházející městem, byly vystavěny dvě hradební brány, později nazývané jako Lubská a Pražská. Z města vedla ještě jedna komunikace směrem na Domažlice, která se odpojovala od cesty z Plzně u náměstí uvnitř hradeb. Na této trase, vedoucí do Domažlic, byla na západní straně vystavěna poslední brána, nazývaná jako Špitálská. S existencí důležitých cest došlo k vytvoření pouze tří hradebních bran, na které navazovala předměstí. Zřejmě z důvodu neexistující větší cesty vedoucí směrem na východ od města, nebyla na této straně brána vybudována a k územnímu rozvoji posledního předměstí, navazující na město, došlo až po probourání hradeb v 19. století.
- 3) První kamenná stavba v osadě Klatov pocházela již z konce 12. století a měla podobu rotundy, ta se ale do současnosti nedochovala. Výskyt rotundy je opět dokladem toho, že osada Klatov byla přinejmenším již ve vrcholně románském období významným místem. U kostela sv. Jiří byly postaveny další dva kostely, sv. Jakuba a sv. Michala. Počet tří kostelů na jednom hřbitově byl velmi neobvyklý. Zásvěcení sv. Michalu bylo velmi časté v období rané kolonizace, nelze tak s jistotou vyloučit, že ve druhé polovině 14. století došlo pouze k přestavbě již existující románské svatyně na větší kostel sv.

Michala. Je tedy možné, že již před vystavěním nového města stály v osadě Klatov dva kostelíky. Tato situace by byla podobná oblasti Starého Plzně, kde bylo vybudováno hradiště se dvěma kostely a v nedaleké osadě se nacházely další čtyři kostely.²¹⁸

- 4) Výskyt špitálu na předměstí Klatov nebyl ve srovnání s ostatními městy žádnou výjimkou, a i odchod křižovníků z města během husitských nepokojů byl běžný. Také rozmístění budov ve špitálském dvoře bylo u ostatních křižovnických areálů časté. Na cestu, vedoucí vedle špitálu, navazoval potok s mostem, což byla urbanisticky obvyklá situace. Celý hospodářský dvůr se špitálem a kostelem tvořil jádro Domažlického předměstí.
- 5) V předindustriálním období žilo na klatovských předměstích mnoho obyvatel, kteří se živili řemeslem, například sladovníci, pekaři, ševci, krejčí, kováři a další.²¹⁹ Mlynáři byli ve městě velmi důležití, jelikož se na Lubském a Pražském předměstí nacházelo celkem pět mlýnů. Urbanisticky zajímavá je Mlýnská stoka, která byla uměle vytvořena již koncem 13. století a přetrvala až do počátku 20. století, kdy byla postupně zasypána. Dodnes zachovanou část koryta stoky nalezneme pouze v Mercandinových sadech a u Lubského jezu, kde stoka začínala. Řemeslné dílny od 19. století upadaly, jelikož ve druhé polovině 19. století došlo k vybudování mnoha továren na předměstích, především na Lubském a Domažlickém. Tato částečně zemědělská předměstí se vlivem industrializace postupně změnila v průmyslové části města.
- 6) Největší územní rozvoj zaznamenalo v posledních stoletích Lubské předměstí, které se přeměnilo ze zemědělské periferie města na oblíbené místo k bydlení. Vznikly zde městské sady a ve 20. letech 20. století se na okraji začala rozvíjet nová vilová čtvrť. Tomuto předměstí se nejvíce vyhnulo bourání a najdeme zde poměrně zachovalou původní urbanistickou strukturu. Naopak vývoj na předměstí Pražském a Domažlickém ovlivnilo zejména bourání starých objektů, na jejichž místě byly stavěny nové budovy, například okresní dům, panelová zástavba a další.

---

²¹⁸ Anežka MERHAUTOVÁ, *Raně středověká architektura v Čechách*. Praha 1971, s. 321.

²¹⁹ J. VANČURA, *Dějiny někdejšího královského města Klatov*. svazek 1, část 3, s. 514.

8 Prameny a literatura

Písemné prameny:

Archiv Vlastivědného muzea v Klatovech, fond Písemná pozůstalost Jindřicha Vančury.

BOROVÝ, Clemens. *Libri Erectionum II.* (1375–1388), Praha 1878.

EMLER, Josephus. *Regesta Bohemiae et Moraviae II.* (1253–1310).

EMLER, Josephus. *Regesta Bohemiae et Moraviae IV.* (1333–1346).

Státní okresní archiv Klatovy (SOkA), kronika města Klatovy 1905–1956. fond AM Klatovy, č. fondu 798, inv. č. 1147, sign. OK 61.

Kartografické prameny:

1st Military Survey, Section No. 206, Austrian State Archive/Military Archive, Vienna.
Laboratoř geoinformatiky Univerzita J.E. Purkyně.

Povinné císařské otisky map Stablního katastru, uložené v Ústředním archivu zeměměřičství a katastru v Praze.

WILLENBERG, Jan. Klatovy. Veduta uložena ve Strahovské knihovně.

Ústní prameny:

BENEŠOVÁ, Zlata. Osobní konzultace. Klatovy 2021.

Literatura:

BĚLOHLÁVEK, Václav. *Památní kniha k sedmisetletému založení českých křižovníků s červenou hvězdou.* Praha 1933.

BOHÁČ, Zdeněk. *Časové vrstvy patrocinii českých zemích a jejich význam pro dějiny osídlení.* Historická geografie 4, Praha 1970.

BOHÁČ, Zdeněk. *Patrocinia románských kostelů v Čechách.* Historická geografie 8, Praha 1972.

BURIÁNEK, František – PILAŘ, Jan – STEHLÍK, Ladislav. *Klatovy.* Praha 1971.

BURIÁNEK, František – PILAŘ, Jan – ŠMÍD, Josef. *Klatovy – město a okolí.* Klatovy 1988.

ČECH, Josef – ŠMÍD, Josef. *Proměny Klatovska.* Okresní národní výbor Klatovy 1980.

- FIŠER, Marcel – HŮRKA, Jindřich – SÝKOROVÁ, Lenka (eds.), *Sborník prací z historie a dějin umění 2/2003*, Historická společnost Klatovy 2003.
- FIŠER, Marcel – HŮRKOVÁ, Jindra (eds.), *Sborník prací z historie a dějin umění 4/2006*, Historická společnost Klatovy 2006.
- HAMPL, Martin. *Regionální struktura a vývoj systému osídlení ČSR*. Praha 1989.
- HEROUT, Jaroslav. *Slabikář návštěvníků památek*. Praha 1980.
- HOSTAŠ, Karel – VANĚK, Ferdinand – BOROVSKÝ, František, Adolf. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Politický okres klatovský*. Praha 1899.
- HOSTAŠ, Karel – VANĚK, Ferdinand. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Politický okres sušický*. Praha 1900.
- HRŮZA, Jiří – ZAJÍC, Josef. *Vývoj urbanismu I*. Praha 1995.
- HRŮZA, Jiří – ZAJÍC, Josef. *Vývoj urbanismu II*. Praha 1996.
- HRŮZA, Jiří. *Česká města*. Praha 1960.
- HRŮZA, Jiří. *Slovník soudobého urbanismu*. Praha 1977.
- KEJŘ, Jiří. *Vznik městského zřízení v českých zemích*. Praha 1998.
- KRAUS, Jiří. *Nový akademický slovník cizích slov*. Akademie věd České republiky, Praha 2006.
- KŘÍŽ, Martin. *Klatovy – město v proměnách času*. Klatovy 2004.
- KŘÍŽKOVÁ, Alena. *Architektura a urbanismus v Klatovech 1895–1945*. Olomouc 2008. Bakalářská práce. Filozofická fakulta Univerzity Palackého.
- KŘÍŽKOVÁ, Alena. *Architektura a urbanismus v Klatovech 1930–1989*. Olomouc 2012. Diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Palackého.
- KUČA, Karel – KUČOVÁ, Věra. *Principy památkového urbanismu*. Praha 2000.
- KUČA, Karel. *Urbanistická kompozice středověkých měst a městeček v jižních Čechách*. Archeologia Historica roč. 17, č. 1, 1992, s. 115-130.
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. I. díl, Praha 1996.
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. II. díl, Praha 1997.
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. VII. díl, Praha 2008.

- LHOTÁK, Jan. *Památky města Sušice*. Sušice 2012.
- MERHAUTOVÁ, Anežka. *Raně středověká architektura v Čechách*. Praha 1971.
- Město Klatovy, *725 let města Klatov. Almanach období výstavby a rozvoje města 1961–1985*, Klatovy 1985.
- PLÁNIČKA, František – SMOLÁK, Adolf – FLAT, Ervín. *Klatovy: město a okolí*. Praha 1936.
- PRÁŠEK, Justin Václav. *Politický okres klatovský*. Klatovy 1880.
- PROCHÁZKA, Zdeněk. *Tachov – město*. Domažlice 2007.
- RUBÁŠ, Iwan. *Staré hostince klatovské*. Přátelé české historie, Klatovy 2014.
- SKRUŽNÝ, Ludvík, *Willenbergův „strahovský skicář“ z roku 1602 jako významný pramen poznání vzhledu a uspořádání staveb ve městech, na předměstích a v podhradích vrcholného středověku*. Archeologia Historica roč. 13, č. 1, 1988, s. 145–54.
- SOUKUPOVÁ, Helena – BENEŠOVSKÁ, Klára – MENCL, Václav. *Předrománská a románská architektura v západních Čechách*. Plzeň 1978.
- STRNAD, Milan. *Židé v dějinách Klatov*. Klatovy 2010.
- SVOBODNÝ, Petr – HLAVÁČKOVÁ, Ludmila. *Dějiny lékařství v českých zemích*. Praha 2004.
- SÝKOROVÁ, Lenka. *Klatovy*. Praha 2010.
- ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra – KOUTNÝ, Jan. *Základy urbanismu*. Praha 2013.
- VANČURA, Jindřich. *Dějiny někdejšího královského města Klatov*. svazek 1, Klatovy 1929.
- VANČURA, Jindřich. *Dějiny někdejšího královského města Klatov*. svazek 2, Klatovy 1936.
- Věstník Městského musea Klatov 1909–1911, Klatovy 1912.
- Věstník Městského musea v Klatovech 1882–1908. Klatovy 1909.
- VLČEK, Pavel – SOMMER, Petr – FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha 1997.
- WAGNER, Václav. *Klatovy*. Praha 1948.
- WEINMANN, Jiří. *Zajímavosti z historie Klatov. Od založení města až do konce roku 1939*. Klatovy 1997.

Internetové zdroje:

BAŠE, Miroslav, *Sídla* [online], Principy a pravidla územního plánování, Ústav územního rozvoje, Brno 2010. [citováno dne: 23. 2. 2021]. Dostupné z: <https://www.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-a-knihovna/internetove-prezentace/principy-a-pravidla-uzemniho-planovani/kapitolaB/B2-20160318.pdf>.

Český statistický úřad, *Počet obyvatel v obcích* [online], Databáze demografických údajů za obce ČR, 2019. [citováno dne: 23. 2. 2021]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>.

KOUTNÝ, Jan, *Území a osídlení* [online], Principy a pravidla územního plánování, Ústav územního rozvoje, Brno 2010. [citováno dne: 23. 2. 2021]. Dostupné z: <https://www.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-a-knihovna/internetove-prezentace/principy-a-pravidla-uzemniho-planovani/kapitolaB/B2-20160318.pdf>.

Památkový katalog, *Kostel sv. Jana Křtitele* [online], Národní památkový ústav. [citováno dne: 27. 3. 2021]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-jana-krтитеle-14945826>.

Památkový katalog, *Železniční stanice Klatovy* [online], Národní památkový ústav. [citováno dne: 7. 3. 2021]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/zeleznicni-stanice-klatovy-18054214>.

Praha archeologická, *Klášter křižovníků s červenou hvězdou a pozůstatky Juditina mostu* [online], [citováno dne: 25. 3. 2021]. Dostupné z: <http://www.praha-archeologicka.cz/p/289?tgo=35>.

ULRICHOVÁ, Eva. *Veřejná odborná škola pro ženská povolání Klatovy* [online], Klatovy 2007. [citováno dne: 7. 3. 2021]. Dostupné z: https://www.inventare.cz/pdf/soap-kt/soap-kt_ap0061.117_01324_os-zenska-povolani-klatovy.pdf.

9 Obrazová příloha

Obr. č. 1: Klatovy, plán města, 15. a 16. století.

Převzato z VANČURA, Jindřich. *Dějiny někdejšího královského města Klatov*. svazek 1, část 1–2, s. 85.

Obr. č. 2: Pražské předměstí, Na Rybníčkách, poloha dominikánského kláštera podle K. Hostaše.

Převzato z VANČURA, Jindřich. *Dějiny někdejšího královského města Klatov*. svazek 1, část 1–2, s. 140.

Obr. č. 3: Pražské předměstí, kostelík sv. Jiří, rekonstrukce Ferdinanda Vaňka.

Převzato z VANČURA, Jindřich. *Dějiny někdejšího královského města Klatov*. svazek 1, část 1–2, s. 45.

Obr. č. 4: Pražské předměstí, kostelík sv. Jiří po přestavbě (vlevo), kostel sv. Jakuba, nákres Ferdinand Vaněk.

Převzato z VANČURA, Jindřich. *Dějiny někdejšího královského města Klatov*. svazek 1, část 3, s. 1512.

Obr. č. 5: Pražské předměstí, hřbitovní kostely, pohled na Klatovy ze západu, 1602.

WILLENBERG, Jan. Klatovy. Veduta uložena ve Strahovské knihovně, převzato z WAGNER, Václav. *Klatovy*. Praha 1948, s. 18–19.

Obr. č. 6: Domažlické a Lubské předměstí, pohled na Klatovy ze západu, 1602.

WILLENBERG, Jan. Klatovy. Veduta uložena ve Strahovské knihovně, převzato z WAGNER, Václav. *Klatovy*. Praha 1948, s. 18–19.

Obr. č. 7: Veduta města Klatovy, 1685–1689.

Uloženo ve Vlastivědném muzeu Dr. Hostaše v Klatovech, převzato z SÝKOROVÁ, Lenka. *Klatovy*. Praha 2010. s. 352.

Obr. č. 8: Klatovy, hřbitovní kostely na Pražském předměstí, 1764–1768.

1st Military Survey, Section No. 206, Austrian State Archive/Military Archive, Vienna. Laboratoř geoinformatiky Univerzita J.E. Purkyně, dostupné online z: [\(http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=ce&map_list=c206\)](http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=ce&map_list=c206). (20.1.2021).

Obr. č. 9: Klatovy, Domažlické předměstí, 1764–1768.

1st Military Survey, Section No. 206, Austrian State Archive/Military Archive, Vienna. Laboratoř geoinformatiky Univerzita J.E. Purkyně, dostupné online z: [\(http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=ce&map_list=c205\)](http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=ce&map_list=c205). (20.1.2021).

Obr. č. 10: Pražské předměstí, hřbitovní kostely na Svatojakubském hřbitově, malba Václava Vysokého, 1783.

Uloženo ve Vlastivědném muzeu Dr. Hostaše v Klatovech.

Obr. č. 11: Klatovy, Pražské předměstí, kostel sv. Michala (levý roh), pohled na město ze severu, 1789.

Dostupné online z:

http://www.veduty.cz/veduty/VysledekBean.action?show=&_sourcePage=uReL5fzYkSctVKTJCbjkoIIh6b7oMWe3TqZwHZwOS5_unhh7C2HwgiXlnJmuCiUmamnuacrw8cxxO8IXgGchdwu3sgRKIDfBsuD_mT3amgo%3D&rowPg=105. (25.11.2020).

Obr. č. 12: Pražské předměstí, kaple Zjevení Panny Marie se špitálem, konec 18. století.

Uloženo ve Vlastivědném muzeu Dr. Hostaše v Klatovech.

Obr. č. 13: Výřez z veduty Klatov, pohled na centrum města a Domažlické předměstí, 1824.

Dostupné online z:

<http://www.veduty.cz/veduty/permalink?xid=190c73e4a67d056461eb29f57317d4ec&scan=1#scan1>. (5.3.2021).

Obr. č. 14: Pražské předměstí, hřbitov Sv. Jakuba, 1837.

Povinné císařské otisky map Stablního katastru, uložené v Ústředním archivu zeměměřičství a katastru v Praze. Dostupné online z:

https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_3137-1_6.

Obr. č. 15: Pražské předměstí, náměstí Na Rybníčkách, 1837.

Povinné císařské otisky map Stablního katastru, uložené v Ústředním archivu zeměměřičství a katastru v Praze. Dostupné online z:

https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_3137-1_10.

Obr. č. 16: Mapa Klatov, 1837.

Povinné císařské otisky map Stablního katastru, uložené v Ústředním archivu zeměměřičství a katastru v Praze. Dostupné online z:

https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_3137-1_10.

Obr. č. 17: Lubské předměstí, 1837.

Povinné císařské otisky map Stabilmního katastru, uložené v Ústředním archivu zeměměřičství a katastru v Praze. Dostupné online z:

https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_3137-1_10.

Obr. č. 18: Domažlické předměstí, plánec špitálského dvora v 19. století.

Převzato z TEJČEK, Michal, HŮRKOVÁ, Jindra. *Klatovský špitál a špitálský dvůr u Svatého Rocha*. In: M. FIŠER (ed.), *Sborník prací z historie a dějin umění* 4, 2006, s. 56.

Obr. č. 19: Pohled na Domažlické předměstí po požáru z konce 19. století.

Převzato z KŘÍŽ, Martin. *Klatovy – město v proměnách času*. Klatovy 2000, s. 48.

Obr. č. 20: Pražské předměstí, Na Rybníčkách, pohled na Klatovy ze severní strany, 1907.

Dostupné online z: <http://www.fotohistorie.cz/FullFoto.aspx?photoID=2738>. (10.12.2020).

Obr. č. 21: Lubské předměstí, vodárenská věž, počátek 20. století.

Převzato z SÝKOROVÁ, Lenka, *Klatovy*. s. 291.

Obr. č. 22: Pražské předměstí, zájezdní hostinec U Červeného vola, 1. polovina 20. století.

Převzato z KŘÍŽ, Martin. *Klatovy – město v proměnách času*. Klatovy 2000, s. 52.

Obr. č. 23: Domažlické předměstí, kostel sv. Rocha, fotografie z 1. poloviny 20. století.

Převzato z KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. II. díl, Praha 1997, s. 898.

Obr. č. 24: Domažlické předměstí, Husovo náměstí, měšťanská škola, 1910.

Převzato z KŘÍŽ, Martin. *Klatovy – město v proměnách času*. Klatovy 2000, s. 50.

Obr. č. 25: Lubské předměstí, Městské sady, kolonáda, 1912.

Dostupné online z: <http://www.fotohistorie.cz/FullFoto.aspx?photoID=26776>. (3.3.2021).

Obr. č. 26: Plán Klatov od Adolfa Schoříka, 1914.

Uloženo ve Vlastivědném muzeu Dr. Hostaše v Klatovech.

Obr. č. 27: Město Klatovy, plánec Mlýnské stoky.

Převzato z VANČURA, Jindřich. *Staré vodní hospodářství v Klatovech*. Věstník Městského musea Klatov, Klatovy 1912, s. 48.

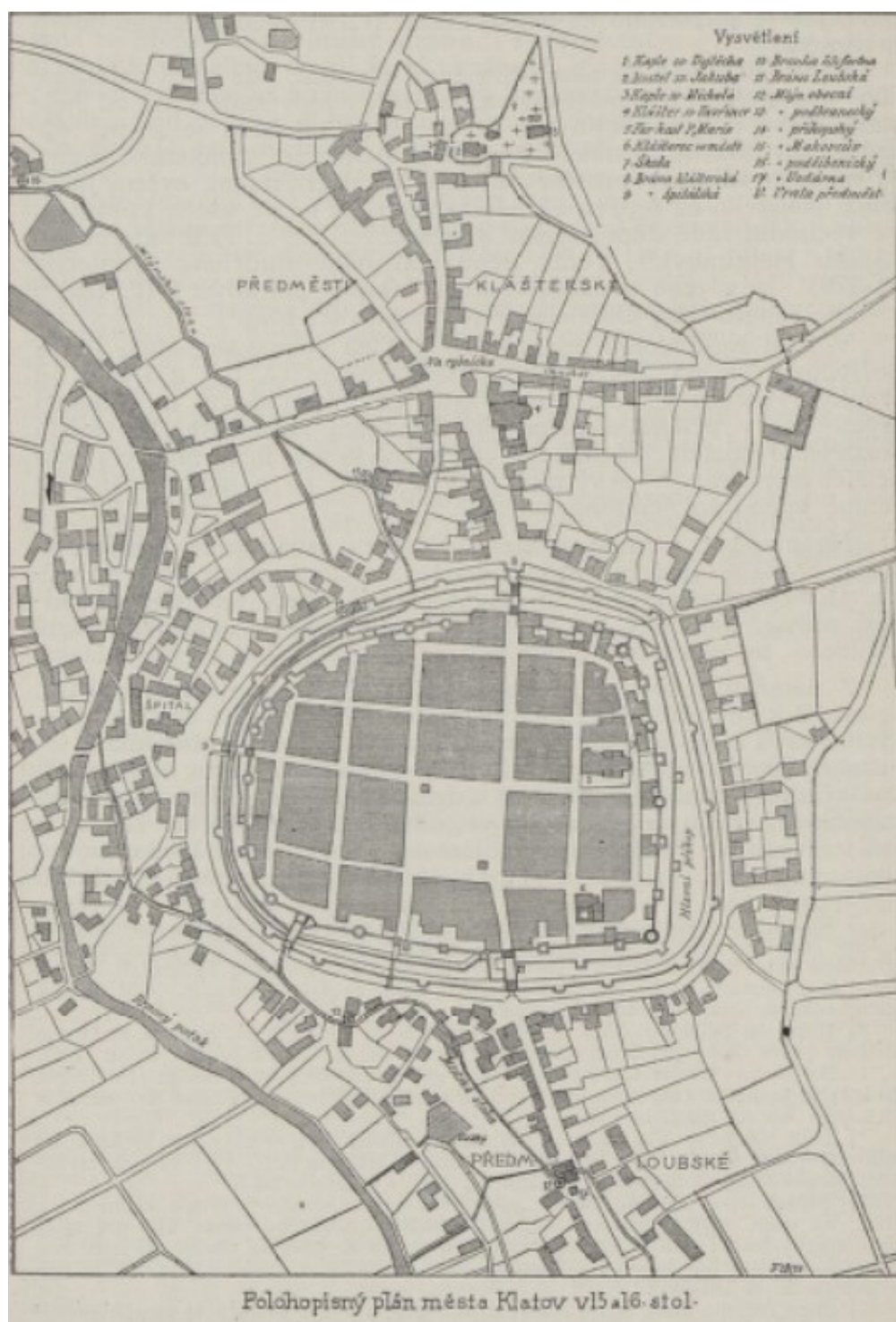
Obr. č. 28: Pražské předměstí, Jubilejní nemocnice v Klatovech, 20. léta 20. století.

Dostupné online z: <https://klatovy.nemocnicepk.cz/historie/>. (15.12.2020).

Obr. č. 29: Mapa působišť křižovníků s červenou hvězdou v západních a jižních Čechách.

Výřez z mapy Působišť křižovníků s červenou hvězdou v Čechách, převzato z BĚLOHLÁVEK, Václav. *Památní kniha k sedmisetletému založení českých křižovníků s červenou hvězdou*. Praha 1933, s. 476.

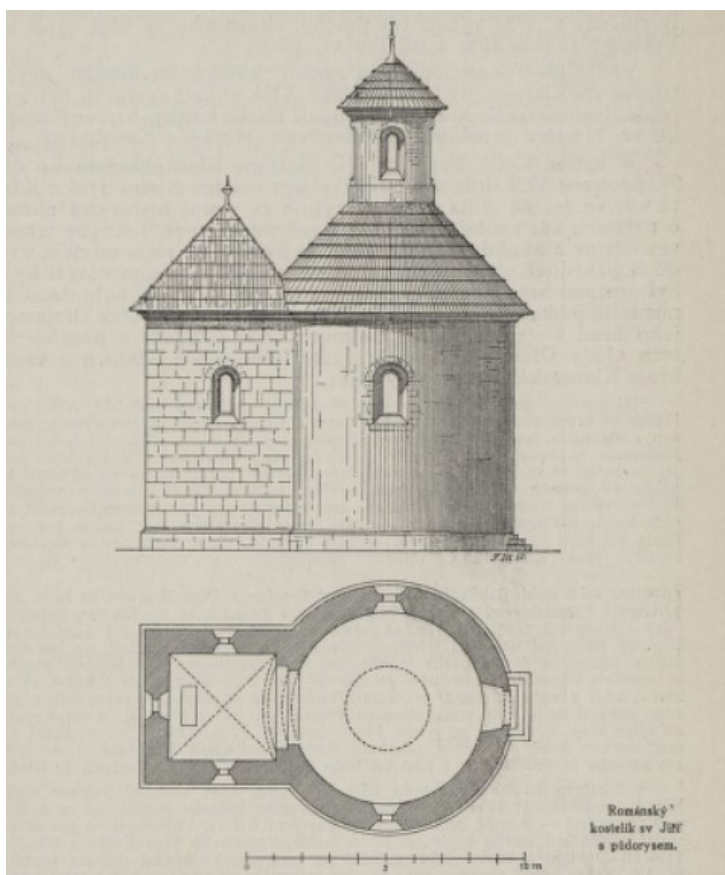
Obr. č. 1: Klatovy, plán města, 15. a 16. století.

Obr. č. 2: Pražské předměstí, Na Rybníčkách, poloha dominikánského kláštera podle K. Hostaše.

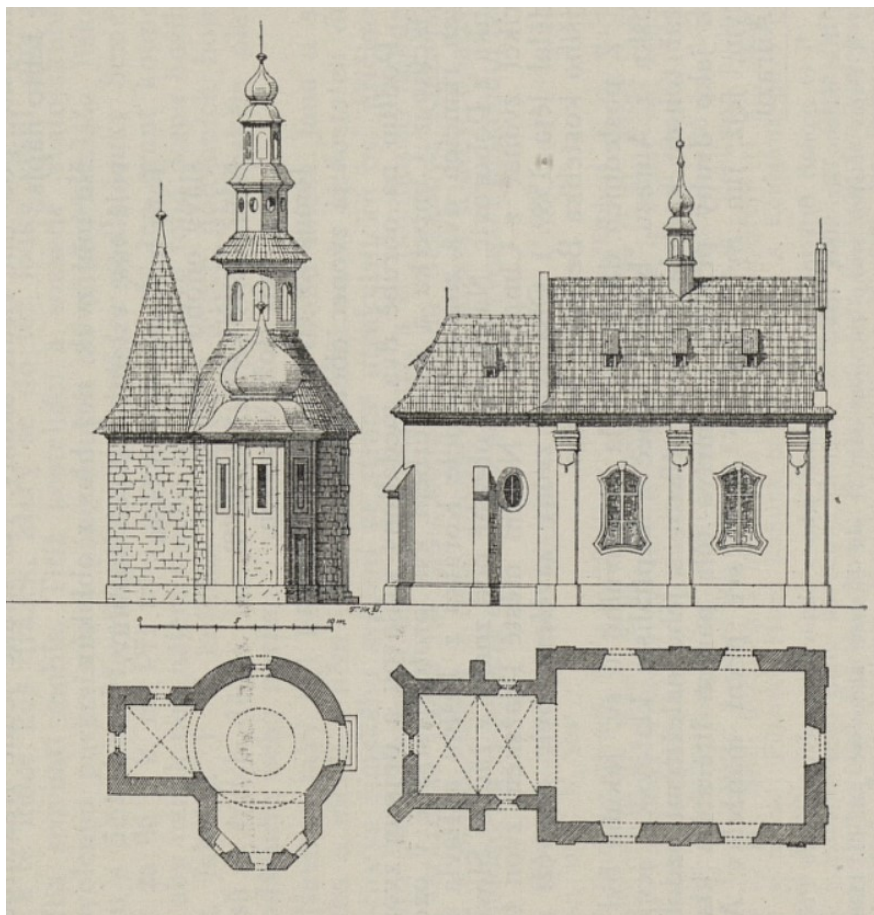

Obr. č. 3: Pražské předměstí, kostelík sv. Jiří, rekonstrukce Ferdinanda Vaňka.

Obr. č. 4: Pražské předměstí, kostelík sv. Jiří po přestavbě (vlevo), kostel sv. Jakuba, náčrt Ferdinand Vaněk.

Obr. č. 5: Pražské předměstí, hřbitovní kostely, pohled na Klatovy ze západu, 1602.

Obr. č. 6: Domažlické a Lubské předměstí, pohled na Klatovy ze západu, 1602.

Obr. č. 7: Veduta města Klatovy, 1685–1689.

Obr. č. 8: Klatovy, hřbitovní kostely na Pražském předměstí, 1764–1768.

Obr. č. 9: Klatovy, Domažlické předměstí, 1764–1768.

Obr. č. 10: Pražské předměstí, kostely na svatojakubském hřbitově, malba Václava Vysokého, 1783.

Obr. č. 11: Klatovy, Pražské předměstí, kostel sv. Michala (levý roh), pohled na město ze severu, 1789.

Obr. č. 12: Pražské předměstí, kaple Zjevení Panny Marie se špitálem, konec 18. století.

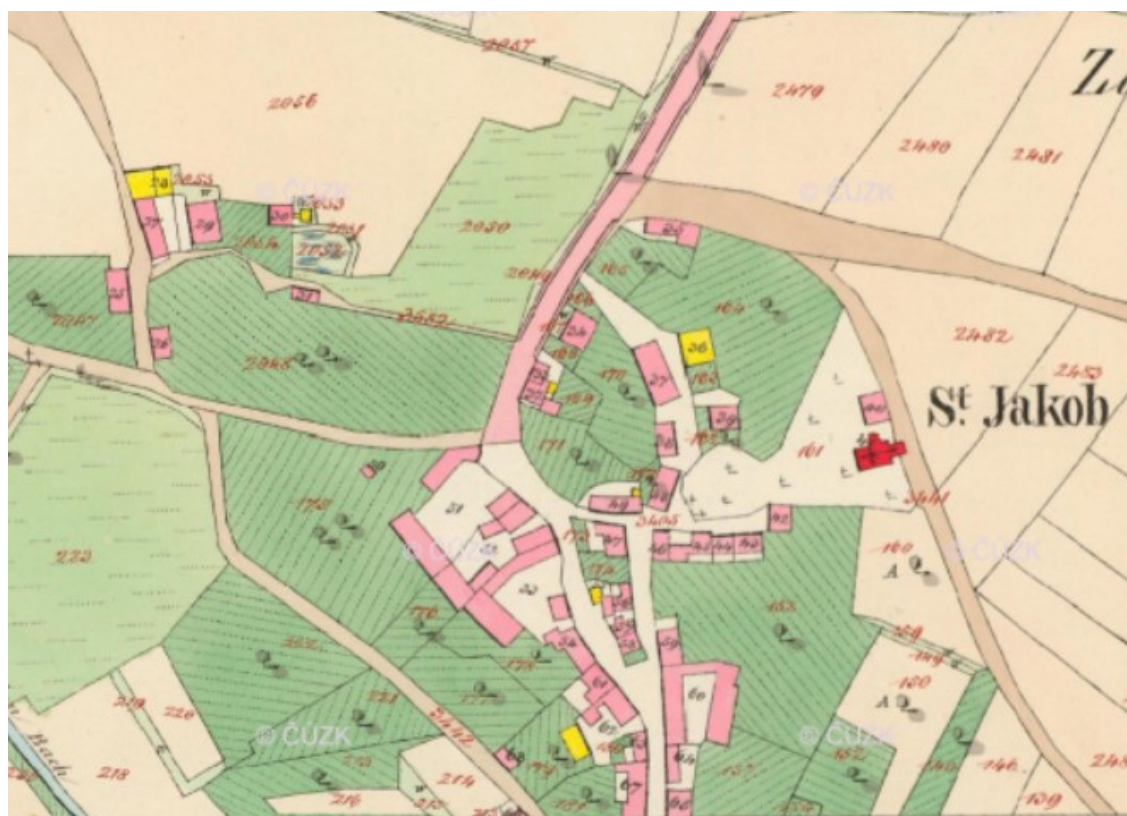

Obr. č. 13: Výřez z veduty Klatov, pohled na centrum města a Domažlické předměstí, 1824.

Obr. č. 14: Pražské předměstí, hřbitov Sv. Jakuba, 1837.

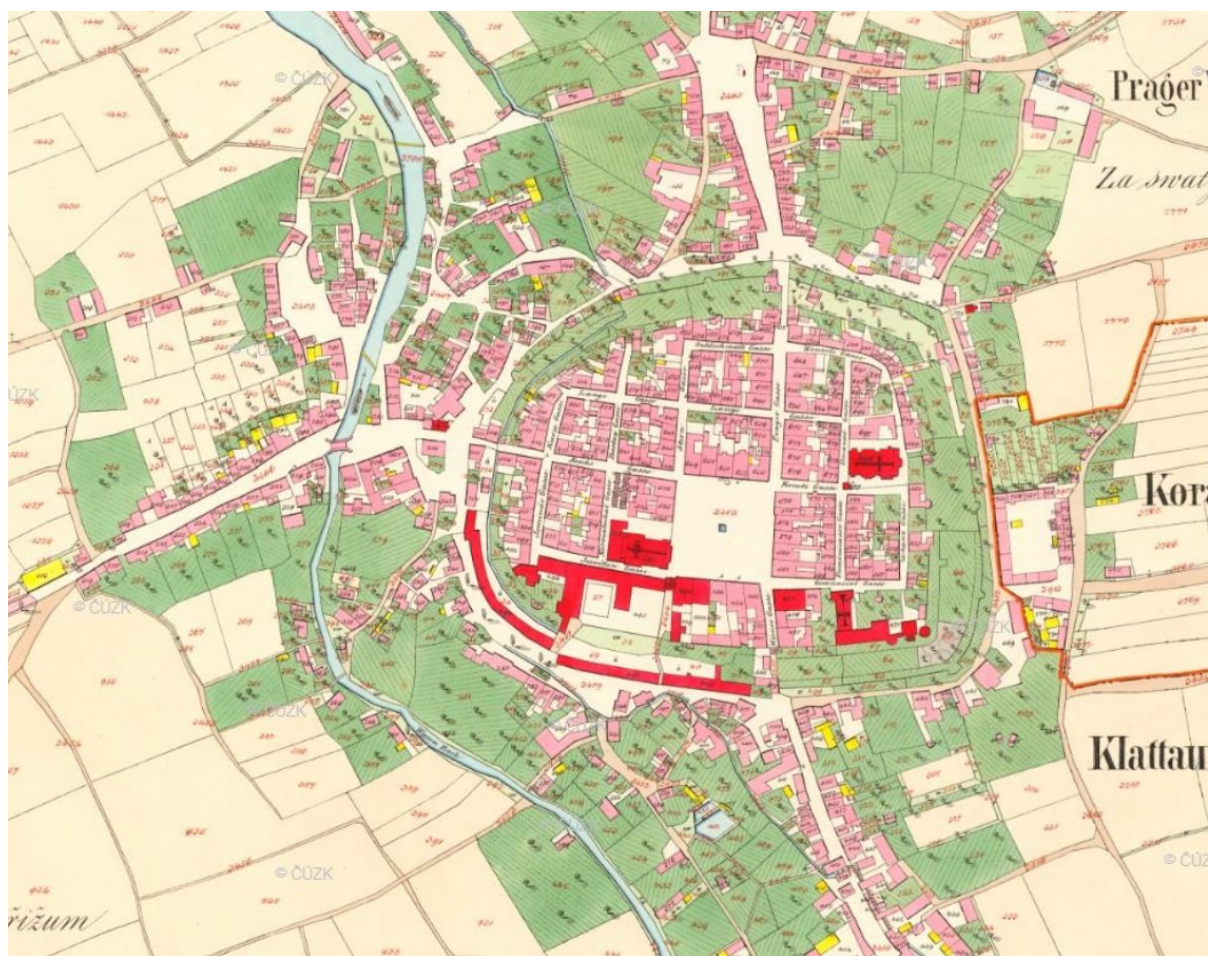

Obr. č. 15: Pražské předměstí, náměstí Na Rybníčkách, 1837.

Obr. č. 16: Mapa Klatov, 1837.

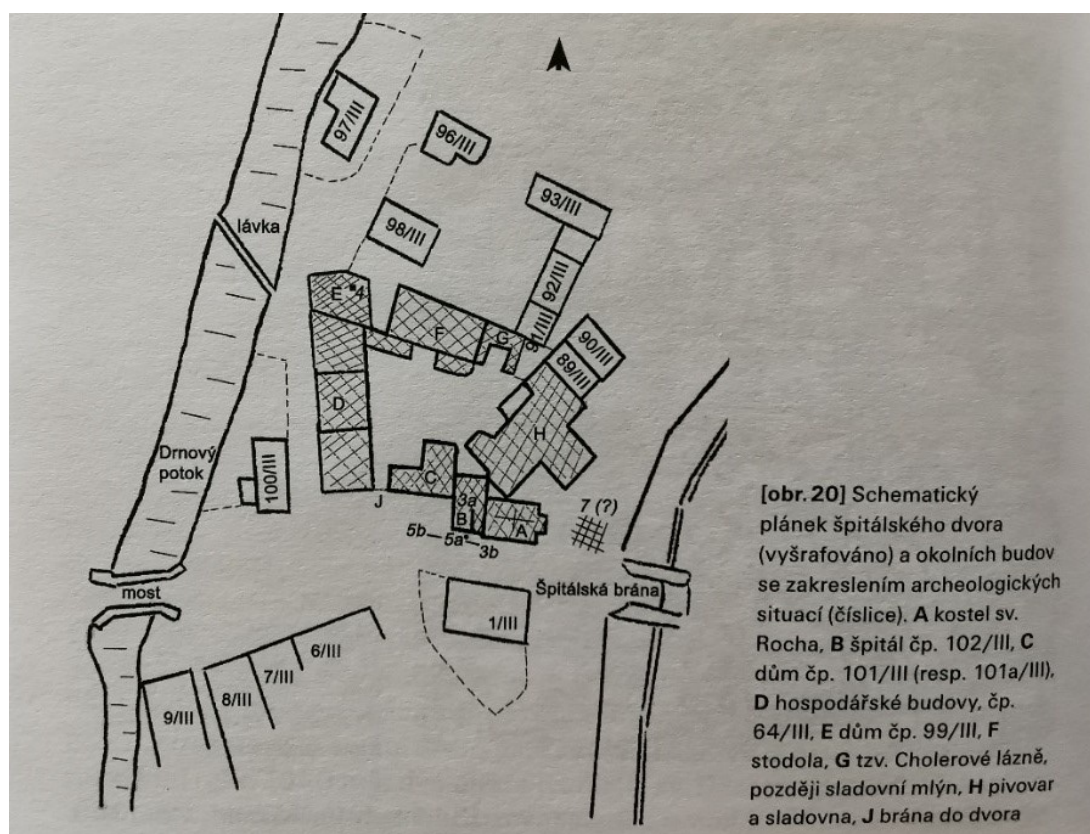

Obr. č. 17: Lubské předměstí, 1837.

Obr. č. 18: Domažlické předměstí, plánek špitálského dvora v 19. století.

Obr. č. 19: Pohled na Domažlické předměstí po požáru z konce 19. století.

Obr. č. 20: Pražské předměstí, Na Rybníčkách, pohled na Klatovy ze severní strany, 1907.

Obr. č. 21: Lubské předměstí, vodárenská věž, počátek 20. století.

Obr. č. 22: Pražské předměstí, zájezdní hostinec U Červeného vola, 1. polovina 20. století.

Obr. č. 23: Domažlické předměstí, kostel sv. Rocha, fotografie z 1. poloviny 20. století.

Obr. č. 24: Domažlické předměstí, Husovo náměstí, měšťanská škola, 1910.

Obr. č. 25: Lubské předměstí, Městské sady, kolonáda, 1912.

Obr. č. 26: Plán Klatov od Adolfa Schoříka, 1914.

Obr. č. 27: Město Klatovy, plánek Mlýnské stoky.

Obr. č. 28: Pražské předměstí, Jubilejní nemocnice v Klatovech, 20. léta 20. století.

Obr. č. 29: Mapa působišť křížovníků s červenou hvězdou v západních a jižních Čechách.

